

σελίδα 10

ΝΕΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γεράσιμου Σπαταλά . . . . . Κριτίας
 Βάσος Δ. Κυβέλος . . . . . Δίπτυχο
 Γ. Μ. Πολιτάρχη . . Ταξίδι για τὸ σπιτάκι τοῦ δάσους
 Ν. Π. Μποχλόγυρου . Τὸ ἐρωτικὸ στοιχεῖο στὸ ἔργο τοῦ
 Γιάννη Γρυπάρη
 Ρήγα Γκόλφη . . . . . Στὸν ἀνήφορο
 Ν. Ἀναστασάκη . . Ἡ συμβολὴ τῆς μουσικῆς στὴ δη-
 μιουργία τοῦ πολιτισμοῦ
 Τζὰκ Λόντον (μετ. Γ.Μ.Π.) . . . Στὴ σιωπὴ τοῦ χιονιοῦ
 ✓ Φ. Δέλφη . Γ.Κράμ Κοὺκ κι ἡ ἀνθολογία τῶν Ἀμερικανῶν
 ποιητῶν
 Γ. Κράμ Κοὺκ (μετ. Φ. Δέλφη) . . . "Ἐτσι ἀπὸ τότε..
 Γιάννη Μαρκάκη . . . . . Ἡ γυναίκα τοῦ λεπροῦ
 Ι. Πρελωρέζος . . . . . Ὁ ὑπαρξισμὸς
 Γ. Σαραντῆ . . . . . Κριτικὴ τοῦ βιβλίου
 Λ. . . . . Κριτικὴ τοῦ θεάτρου

ΝΕΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΜΑΗΣ 1950—ΦΥΛΛΟ 2

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ

ΚΡΙΤΙΑΣ

Τώρα που βρίσκεται στην Ελλάδα για να δικαστή ο υπεύθυνος της καταστροφής του Δίστομου, δημοσιεύουμε την Μπαλάντα του συνεργάτου μας κ. Γερ. Σπαταλά, την εμπνευσμένη από κείνη τη φοβερή τραγωδία.

Ἐπεφτε χιόνι ἀνάριο κι ὁ Κριτίας
γιὰ ν' ἀνάψη φωτιά, μὲς ἀπ' τὸ δάσος
τὸ καμένο καψάλες εἶχε φέρει.
Τὸ ταῖρι του καὶ δυὸ μικρὰ παιδιὰ του
σ' ἔν ἀπάγγιο στεκόταν ζαρωμένα
μὲς στὴ βαθειὰ χαράδρα, ὅπου εἶχαν κι ἄλλοι
καταφύγει πολλοὶ συχωριανοὶ τους,
φεύγοντας τ' ἄγριου ἐχθροῦ τὴν ἄγρια λύσσα.

—Κρυώνω, μάνα, τρέμω ἀπὸ τὸ κρύο,—
κλαίοντας τῆς εἶπε τὸνα ἀπ' τὰ παιδιὰ της,
πῶμενε στὴν ποδιά της σωριασμένο.

—Σώπα, παιδί μου, νάτο, ἔφερα ξύλα
γιὰ ν' ἀνάψω φωτιά, νὰ ζεσταθοῦμε, —
τοῦ ἀπάντησε πονόψυχα ὁ πατέρας.

—Καὶ δὲ θὰ πᾶμε στὸ χωριό, πατέρα;
Κοντεύει νὰ βραδιάση καὶ μιονίζει.—

—Ὅσο οἱ ναζίδες μένουν στὸ χωριό μας,
εἶναι ἀδύνατο ἐμεῖς ἐκεῖ νὰ πᾶμε.—

—Καὶ θὰ μείνουμ' ἐδῶ νὰ κοιμηθοῦμε,
χωρὶς στρωῶμα καὶ σκέπασμα, στὸ χῶμα;—

—Φωτιά θ' ἀνάψω δυνατὴ, παιδί μου,
καὶ σιμὰ της θὰ μείνουμε ὅλη νύχτα.—

—Μ' ἀφοῦ θὰ μείνουμ' ἔξω ὅλη τὴ νύχτα,
γιατὶ κρυφὰ δὲν πᾶμε στὸ χωριό μας
σκεπάσματα νὰ πάροουμε ἀπ' τὸ σπίτι;—

—Τὸ σπίτι μᾶς τὸ κάψαν οἱ ναζίδες
καὶ μαζί του μᾶς κάψαν καὶ τὰ ροῦχα.—

—Μ' ἀφοῦ μᾶς κάψαν οἱ κακοὶ τὸ σπίτι,
ποῦναι ἢ γιαγιά, πὸν ἐδῶ μὲ μᾶς δὲν εἶναι;—

—Γρηοῦλα ἦταν ἡ δύστυχη ἢ γιαγιά μας,
νὰ φύγη δὲν ἐπρόφτασε ἀπ' τὸ σπίτι,
κ' ἐκάηκε ζωντανὴ μαζί μ' ἐκεῖνο.—

—Ἐκάηκε ζωντανή; Καὶ τὴν ἀφήσαν;

Ἄχ! ἄμοιρη γιαγιά! Λύπη δὲν εἶχαν;

Ἦταν τόσο καλή! Πατέρα, πὲς μου,
φοβάμαι, μήπως ἦτανε μαζί της

κι ὁ Φοῖξος μας; Ἐδῶ γιατί δὲν εἶναι;

Γροικοῦσε ἢ μάνα κ' ἔκανε πνιγμένο

μαῦρο κλάεα, τὰ χέρια της βαστώντας
σφιχτὰ στὸ στόμα, τοὺς λυγμοὺς νὰ πνίγουν.

Κι ὁ πατέρας, τὰ δάκρυα του κρατώντας:

—Ὁ Φοῖξος μας δὲν ἦτανε στὸ σπίτι
καὶ μᾶς ἔχασε ὁ δύστυχος, ποιὸς ξέρει
ποῦ νάσαι ἀπ' τὰ θεριὰ κνηνημένος.—

—Τὰ θεριὰ; Ποιὰ θεριὰ; Πὲς μου, πατέρα;—

—Τοὺς ναζίδες, παιδί μου, πὸν παρόμοια
δὲ γέννησε ἄλλα ἢ γῆς τόσο αἰμοβόρα.—

Δὲ βάσταξε ἡ καρδιά του τὴν ἀλήθεια
νὰ ξεστομίση ὁ δύστυχος πατέρας
μὰ οἱ ναζίδες τὸ Φοῖξο, ὅπως καὶ τ' ἄλλα
τ' ἀθῶα παιδάκια στὸ σκολιὸ τὰ βοήξαν,
κι ὅλα ἐκεῖ τὰ θανάτωσαν μὲ λύσσα,
φριχτὸ καὶ νὰ τὸ λή ἀνθρώπου γλώσσα,
κλωτσοπατώντας τὰ ἄγρια μὲ τίς μπότες!

—Οἱ ναζίδες λοιπὸν δὲν εἶναι ἀνθρώποι;
Δὲν ἔχουνε καρδιά; Λύπη δὲ νοιώθουν;—

Εἶπε ξανὰ τὸ ἀγόρι ξαναμένο.—

Κι ὁμως μὲ μᾶς τοὺς ἄλλους πόσο μοιάζουν!

Μ' ἀφοῦ θεριὰ εἶν' ἀνήμερα αἰμοβόρα,
πῶς δὲν ἀρπάζουν τ' ἄρματα οἱ ἀνθρώποι,
κι ὅλοι μαζί σὰν ἕνας νὰ χυμῆξουν
ἐπάνω τους, καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσουν
νὰ μποῦν ξανὰ μὲς στὸ ἄγριο τους τὸ δάσος,
κ' ἐκεῖ φωτιά ὀλοτρόγυρα ν' ἀνάψουν
καὶ νὰ κάψουν κι αὐτοὺς καὶ τὴ φωλιά τους;—

Ἔτσι μιλοῦσαν, ὡς πὸν ἀγάλη ἢ νύχτα,
ἀναστρη, σκοτεινὴ, ξεπαγιασμένη,
τοὺς σκέπασε βαρεῖα μὲς στὴ χαράδρα.

Κι ἐκεῖνοι, μὲς στὸ ἀπάγγιο σωριασμένοι,
κάτω ἀπ' τὰ βράχια, σὰ θεριὰ σὲ τρώγλη,
ἐνῶ ἡ θερμὴ φωτιά τὸ πρόσωπό τους
τὸ κλαμένο θαμπὰ φεγγεβολοῦσε,
προσμέναν πάλε ἢ μέρα νὰ γυρίση,
τὴν πολύδαρτη πλάση νὰ φωτίση.

Γερ. Σπαταλάς

ΤΑΞΙΔΙ
ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ
ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Τοῦ

Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗ

Κεῖνο τὸ ἀνοιξιὰτικο πρωῖνὸ ὁ ἥλιος τὰ χρύσω-
νε ὅλα. Τὰ φύλλα ἀπὸ τὰ δέντρα, τὰ λευκὰ μάρ-
μαρα τοῦ Ζαπτείου, τὸ καθαρὸ πλακόστρωτο, καὶ
τὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων πού κόβανε βόλτες. Ἦ-
τανε Κυριακὴ. Ὁ Βαγγέλης περπατοῦσε σκυφτός
καὶ συλλογισμένος, μέσα στὴν ξυπνημένη φύση χω-
ρὶς καλὰ καλὰ νὰ ξέρει τὸ γιατί. Εἶχε ἀπλώσει ἡ με-
λαγχολία μέσα στὴν ψυχὴ του καὶ τὰ σκέπασε ὅλα
μ' ἓνα μαῦρο κρέπιδι σὰ μιά καταχνιὰ πού χυμᾶει
ἀπὸ τὶς βουνοκορφές καὶ μπουχλώνει στοὺς λαγα-
ροὺς κάμπους.

Ἄλλες φορὲς δὲν ἦτανε ἔτσι. Ἐνωθε βαθεῖα
κάθε ἀλλαγὴ τὸ μικρὸ καὶ τὸ μεγάλο περιστατικό,
τὴ χαρὰ καὶ τὴ λύπη ξέροντας πὼς ὁ ἀνθρώπος δὲν
εἶναι ζῶο πού ἔχει τὸ κεφάλι πάντα στραμένο στὴ
γῆ, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ κοιτάξει καὶ ψηλά.

Ὅσο ἦτανε κάτι ἀνεξήγητο γιὰ νὰ καρφωθεί
ἡ βαριεστημάρα σὲ κεῖνο τὸ γιομάτο ζωὴ καὶ δύνα-
μι κορμὶ τοῦ Βαγγέλη, τοῦ ἀνθρώπου πού καλὰ καλὰ
δὲν ἤξερε τί θὰ πεῖ φόβος καὶ ἀπελπισία.

Λίγες μέρες πρὶν δὲν ἦταν τὸ ἴδιο. Συλλογίζον-
ταν τὸ ὁραῖο ταξίδι μὲ τὸ γοργὸ καράβι γιὰ τὸν
Πειραιᾶ, τὸ λιμάνι πού ζοῦσε μέσα στὴν ψυχὴ του
καὶ πού ἦταν ἴσως ἀφετηρία γιὰ πὺλ μεγάλα πετά-
ματα, τὴν Κύπρο, τὴν Συρία, τὶς Ἰνδίες καὶ ἔχει ὁ
Θεὸς ἡ Μαροσία, Λόντρα, Ἀμερική. Ἀλλὰ μόλις
πάτησε τὸ πόδι του στὸ λιμάνι, τὸ ὄνειρο ἐσβυσε
ἤσυχα ἤσυχα καὶ χάθηκε σὰ νὰ τὸ ἐπνίξε ἡ θάλασσα
πού χτυποῦσε ἀδιάκοπα τὴν ἀποβάθρα σὰ νὰ μὴν
εἶχε γεννηθεῖ ποτέ. Ἀνέβηκε στὴν Ἀθήνα κι' ἔμει-
νέ μὲ τὴν πίκρα τῆς μελαγχολίας στὴν ψυχὴ του.
Περνοῦσαν οἱ μέρες καὶ χάνονταν ὅπως τὰ χελιδό-
νια. Κάτω ἀπὸ τὸν ἀδειο οὐρανὸ ἦταν ὅλα ἀδεια
καὶ ἔρημα.

Ὁ Βαγγέλης νοστάλγησε τὸ χωριὸ του καὶ τὴν
ἀρραβωνιαστικιά του, τὴ νοστάλγησε καὶ ἡ νοσταλ-
γία του κείνη ἦτανε τόσο δυνατὴ πού μοροῦσε νὰ
τὸν ὀδηγήσει καὶ πάλι πίσω ἀπ' ὅπου ξεκίνησε καὶ
τὸν περιέμενε πάντα ἓνα σπιτί μέσα στὸ δάσος κι'
ἓνα ξεριζωτὸ χτήμα πού ζητοῦσε ὄργωμα. Σκέφτηκε
πὼς θάτανε καλύτερα νὰ μὴν παρατοῦσε τοὺς δι-
κούς του, νὰ μὴν ἔμπαινε στὸ γοργὸ πλεούμενο, νὰ
μὴν χαιρετοῦσε ὅσο νὰ χαιθεῖ μέσα στὸ πέλαγος τὴν

ἀρραβωνιαστικιά του καὶ νὰ μὴν ἔβγαινε ποτέσ στὸν
Πειραιᾶ, πού στοὺς δρόμους του οἱ ἀνθρώποι φεύ-
γουν σὰ νὰ τοὺς κυνηγᾶνε. Κοίταξε στὸ χέρι του τὴ
χρυσὴ βέρα καὶ χαμογέλασε.

— Τρέλλα εἶναι νὰ δένεσαι τόσο σφιχτὰ μ' ἓνα
δαχτυλίδι στ' ἀριστερὸ χέρι μουρούρισε κείνο τὸ
κυριακάτικο καὶ ἀνοιξιὰτικο πρωῖνὸ στὸ Ζάππειο ὁ
Βαγγέλης καὶ χώθηκε στοὺς ἡσυχούς δρόμους τῆς
Ἀθήνας.

Βρισκόταν στὸ μεταίχμιό τῆς παλιᾶς καὶ τῆς και-
νούργιας ζωῆς καὶ ἡ κατάσταση τούτη ἦτανε νόθα
ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ἀλλάζουν οἱ ἐποχές.

Ξαφνικὰ τὸν σταμάτησε μιὰ γυναίκα.
— Ἄ, ἔκανε ὁ Βαγγέλης κι' ἔδωσε τὸ χέρι. Ἦ-
ταν μιὰ ἀδύνατη, φτωχὴ γυναίκα, πού τὴν εἶχε γνω-
ρίσει πρὶν χρόνια, ὅταν ἦταν φαντάρος καὶ εἶχανε
δεθεῖ τόσο πολὺ. Ἡ γυναίκα τὸν καιρὸ κείνο σηκώ-
θηκε ἀπὸ βαρεῖα ἀρρώστεια καὶ οἱ ὄρες τῆς ἀνάρ-
ρωσης δένονε σφιχτότερα ἀπὸ κάθε ἄλλο περιστα-
τικὸ δυὸ ψυχὲς ξένες καὶ πρωτόγνωρες.

Κι' ἔτσι κείνη ἡ ἀνάρρωση πού συνεχίστηκε μῆ-
νες ὀδήγησε τὸν Βαγγέλη στὴν ἀγκαλιὰ ἐνὸς μικροῦ
ἔρωτα, πού γίνθηκε ἓνα βάσανο πὺλ πικρὸ ἀπὸ τὸ
φαρμάκι γιατί ἀντιπάλαβε ἡ ἀγάπη μὲ τὴ συμπόνια.
Τοῦ τὰ θύμησε ὅλα.

Σ' ἀγαπᾶ ἀκόμη, Βαγγέλη, σ' ἀγαπᾶ ὅπως κεί-
νες τὶς μέρες πού φύγανε καὶ πού ἴσως δὲ θὰ ξανα-
γυρῶσιν ποτέσ πιά.

Ὁ ἄντρας χαμογέλασε.
— Κάποτε θὰ βαριόμαστε,
— Τί βλέπω βέρα στὸ χέρι σου, εἶπε.
— Ναί.
— Εἶναι ὄραϊα, εἶναι πλούσια τουλάχιστον;
— Οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο.

Δὲ μίλησε κανεὶς. Τράβηξαν σιωπηλοὶ τὴν Λεω-
φόρο Συγγροῦ. Ὁ ἥλιος ἔκαιγε καὶ τὰ παιχνίδια
τῆς σκιᾶς πάνω στὴν ἀσφαλτο ἦτανε τὰ μόνα πράγ-
ματα πού κόβανε τὴ μονοτονία τῆς μυστηριακῆς ὥρας,
πού μέσα στὴν ψυχὴ τῶν δύο ἀνθρώπων πού περπα-
τοῦσαν ὁ ἓνας δίπλα στὸν ἄλλο, τόσο φίλοι καὶ τό-
σο ἐχθροί, ζωντάνευαν ὅλα τὰ περασμένα καὶ ξα-
ναζοῦσαν κεῖ μπροστά τους γιὰ νὰ τοὺς σκοτώσουν
τὴν καρδιά.

— Πρὶν πολλὰ χρόνια, κι' ἀκόμη πρὶν σὲ γνωρί-
σω, εἶχα διαβάσει ἓνα βιβλίο κάποιου Ἀραβὰ ποιη-
τῆ. Μιλοῦσε γιὰ πράματα πού τότεσ δὲν τὰ ἤξερα,
μὰ τώρα τὰ νιώθω τόσο καλὰ καὶ σκέφτομαι πὼς ὁ
ἀνθρώπος πού τὰ ἔγραψε, πρὶν πολλὰ περισσότερα
χρόνια ἀπὸ τότεσ πού τὰ διάβασα ἐγώ, εἶχε σκύψει
τὸ κεφάλι του κι' ἄκουσε τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς
μου. Ἄκου, λοιπόν, ἂν θέλεις Βαγγέλη τί ἔγραφε
τὸ βιβλίο: «Ὅτι γιὰ μιὰ γυναίκα εἶναι χαρὰ, γιὰ τὸν
ἄντρα εἶναι λύπη. Γιὰ τὴ γυναίκα μιὰ ἀγάπη ἤρε-
μη πού βασίζεται στὴν ἐχτίμηση εἶναι ἡ εὐλογία τοῦ
Θεοῦ πού κατεβαίνει σὰ χρυσὴ βροχὴ γιὰ νὰ δώσει
τερμα στὴ μοναχικὴ ζωὴ τῆς παρθένου, γιατί ἡ σι-
γανή, ἤρεμη ἀγάπη εἶναι μύνημα ἐνὸς γάμου. Γιὰ
τὸν ἄντρα ἡ σιγανὴ ἐρωτικὴ φωτιὰ ποτέ δὲν μπορεῖ
νὰ κάψει τὴν καρδιά. Σβύνει κι' ἀπλώνει ἡ στάχτη
τῆς ἡσυχίας στὸ φύσημα τοῦ ἀέρα. Τὸν ἄντρα τὸν συ-

ΔΙΠΤΥΧΟ

I

Ἐσφραγὸς Ἡλίου, ταῦρος χρυσοκέρατος
Τὸ ζωογόνου του κεντρὸ στὴ γῆ καρφώνει
Στὰ σπλάχνα τῆς, ξεχύθηκεν ὁ παραγμὸς
Κι' ὡς τὰ χτυπάει, ἐκείνη, ἀναλιγώνει...

Τὸ βάτεμα βαθύ, κι' ἀπ' ἄξιο καβαλάρη
Φοράδα, λάμια ἀχόρταγη, τ' ἀρπάξει
Χαρὰ σὲ τέτοιον ἄγριο μακελάρη
Πού ἡδονικὰ φιλεῖ μαζί καὶ σφάζει...

Κι' ἀπ' τὸ ζευγάρι, τρανὸ χαμπέρι:
Φυλλάνθισμα στὰ πυκνορίζια τ' ἀγιασμένα
Τοὺς λίκνους τῆς σπορᾶς κουνάει τ' ἀγέρι,
Καὶ μύρια μάτια στὰ μισχάρη ἀραδιασμένα...

II

Τὸ πατρικὸ τὸ χέρι, τ' ἀδραξε καὶ τᾶστησε
Στὶς διχαλόβεργες καὶ στὰ κλωνάρια,
Τὰ φρόντισε καὶ τᾶδεσε στὶς φυλλωσιές
Πότε κοντὰ-σφιχτὰ καὶ πότε ἀνάγια...

Κι' ἡ μάνα ἡ γῆ τοὺς ἔδωσε τ' ἀπόσταγμα
Ἀπ' τὰ πλημμυρισμένα τὰ βυζὰ τῆς
Στρογγύλεψαν, κοκκίνησαν καὶ ζύμωσαν
Γλυκοχυμούς, τῆς σάρκας τῆς τριζάτης.

Κι' ὅπως ἀστράφτουν τώρα καὶ βραίνουνε
Στὰ εὐωδερὰ, λεπτόδεσμα κορμιά τους.
Τὸ ἡλιακὸ χρυσόμelo σφαλίσανε
Καὶ τῆς μητέρας γῆς τὸ νέκταρ, γι' Ἀθανάτους.

Βάσος Δ. Κυβέλος

νεπαίρνει ὁ ἄγριος ἔρωτας πού καίει σὰν τὸ ἥλιο
τῆς Ἀραβίας».

— Γιατί μοῦ τὰ λές αὐτά, Λιλή;
— Τὰ βαριέσαι; Πολὺ καλὰ. Βαγγέλη φεύγω.
Ἀλλὰ θέλω νὰ σὲ ξαναῖδῶ πάλι αὐριό ἐδῶ.
Εἶχανε φτάσει στὸν Ἅγιο Σώστη. Ἐκεῖ χόρι-
σαν, τὴν εἶδε νὰ παίρνει τὸ Λεωφορεῖο καὶ νὰ χάνε-
ται στὴν πλατεία Λεωφόρο, ὅπως πέρασε καὶ χάθηκε
ἀπὸ μπροστά του ἓνα χελιδόνι.

Ὁ Βαγγέλης ἔμεινε πάλι μόνος ἀνάμεσα στ'
ὄραϊα δέντρα τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Σώστη. Κά-
θησε σ' ἓνα πάγκο καὶ προσπάθησε νὰ σκεφτεῖ μὰ
στάθηκε ἀδύνατο. Σὰ νὰ εἶχε θολώσει τὸ μυαλό του
καὶ σὰ νὰ ὑπῆρχε μέσα στο κεφάλι του μιὰ τρικυμ-
σμένη θάλασσα πού δερνόταν ἀκατάπαιστα.

Γιατί νὰ βρεθεῖ μπροστά του αὐτὴ ἡ Λιλή πού
τὴν εἶχε κιόλας ξεχάσει; Πῆρε ἀπόφαση νὰ μὴν τὴν

ξαναῖδεῖ ποτέσ πιά, νὰ χανόταν ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς,
νὰ ἔφευγε στὴν ἀνάγκη κι' ἀπὸ τὴν Ἀθήνα νὰ τρα-
βῆξει στὸ χωριὸ του νὰ παντρευτεῖ καὶ νὰ μείνει νὰ
ὀργώνει τὸ ξεριζωτὸ χωράφι στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ.
Κι' ὅμως τὴν ἄλλη μέρα ξαναπῆγε. Ξαναπῆγε καὶ
μαζὶ τῆς κυλίστηκε στὸ παχὺ γρασίδι στὶς πλαγιές
τῆς Ἀκροπόλεως. Κι' αὐτὸ ἔγινε κάμποσες φορὲς.
Σχεδὸν ἓνα χρόνο.

Στὴν ἀρχὴ ὁ Βαγγέλης ἔβγαλε τὴ βέρα καὶ τὴν
ἔβαλε στὴν τσέπη του. Ὑστερα τὴν πούλησε σὰν
κάτι ἀχρηστο καὶ βαρετὸ.

Ἦταν τώρα ὁ ἥλιος, ὁ δυνατὸς ἥλιος τῆς Ἀρα-
βίας πού μπῆκε στὴν καρδιά του καὶ τὴν διάλυε ἓνα
πρὸς ἓνα. Τώρα καταλάβαινε κι' ὁ ἴδιος τὸ ποῖμα
τοῦ Ἀραβὰ ποιητῆ. Ἐνωθε τὸ κορμὶ του νὰ σκύ-
βει ὀλοένα κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ βασανιστικοῦ
ἔρωτα γιὰ τὴν ἀδύνατη κοπέλλα καὶ τὸν ἔβλεπε νὰ
μεγαλώνει νὰ μεγαλώνει γιὰ νὰ σκεπάσει τὸ εἶναι,
νὰ τὸν ἐκμηδενίσει. Τίποτε πιά δὲν ἦταν ἄξιο νὰ
τὸν χωρίσει ἀπὸ τὸ δέσιμο τῆς σάρκας, πού τὴν
ἔτρεφε κείνη χύνοντας αἷμα κάτω ἀπὸ τὶς ἐξογκω-
μένες φλέβες του.

— Γιατί δὲν ἔρχεσαι στὸ σπιτί νὰ ζήσουμε μαζί,
Βαγγέλη.

— Νὰ ζήσουμε, Λιλή.
— Νὰ κοιτά, ἓνα τόσο μικρὸ δωματιάκι. Θὰ σὲ
περιμένω ὅσο νὰ γυρίσεις ἀπὸ τὴ δουλειὰ σου, θὰ
σὲ περιμένω γιατί σ' ἀγαπᾶ καὶ γιατί νιώθω νὰ
ὀρρανεύω ὅταν δὲν ἔρχεσαι μαζί μου.

Χαμογέλασε. Μπορεῖ νὰ ἦτανε κι' ἔτσι ἐξ ἄλλου
τί τὸν ἐνοίαζε. Ἄς μὴν πῆγαινε ποτέ στὸ χωριὸ του
κι' ἄς μὴν ἔβλεπε ποτέ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του.
Δὲν ἤθελε τίποτε. Ἐνα μικρὸ δωματιάκι καὶ τὴν
μικρὴ ἀγαπούλα.

Τράβηξε στὸ σπιτί τῆς γιὰ νὰ τῆς τὸ πεῖ.
Ὅμως εἶδε πὼς ὁ δρόμος κείνος ἦτανε πολὺ μα-
κρὺς. Σὰ νὰ μεγάλωνε μεγάλωνε ἐπιτήδες γιὰ νὰ
τὸν ἀφήσει νὰ σκεφτεῖ. Τὸ μυαλό του ταξίδευε πέ-
ρα μακριὰ στὸ σπιτάκι τοῦ δάσους. Μέσα κεῖ καθό-
ταν μιὰ ἄλλη μικρὴ γυναίκα καὶ περιέμενε.

Κι' ὕστερα πῆγε στὸ χτήμα τῆς πλαγιάς τοῦ
βουνοῦ. Αὐτὸ τὸ χτήμα ἤθελε ὄργωμα. Τὸ εἶδε γε-
μάτο πέτρες, πού περιέμεναν τὰ χέρια του γιὰ νὰ τὸ
ξεχερσώσουν.

Εἶδε ἀπὸ μακριὰ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τῆς Λι-
λῆς. Δὲν τράβηξε πρὸς τὰ κεῖ. Ἐκοψε μέσα στὸ
δρόμο, πῆρε τὸ τραῦμ κι' ἔφτασε στὴν Ὀμόνοια.
Ὑστερα πῆρε τὸ τραῖνο καὶ βγήκε στὸν Πειραιᾶ.
Ἡ θάλασσα ἦτανε ἡσυχὴ. Ἀπλωνόταν καὶ ἔφευγε
πέρα ἀπὸ τὸ πόρτο γιὰ νὰ χυθεῖ στὸ πέλαγος. Μπῆ-
κε στὸ πρῶτο καράβι, πού ἦταν ἔτοιμο νὰ σαλπάρει.

Εἶχε πέσει τὸ σκοτάδι. Τὸ καράβι ἔφευγε ἀργά,
κι' ἔσβυνε κάθε τι στὴν ξηρὰ. Μὰ ὅσο ἀνοιγόταν
καὶ χανόταν στὸ πέλαγος, ἓνα καινούριο φῶς ἔμπαι-
νε στὴν καρδιά του. ἓνα φῶς πού ἀπλωνόταν καὶ
γέμιζε τὸ στήθος του μ' ἐλπίδα. Τὸ πρῶτὸ θὰ χαρά-
κωνε τὴ ζωὴ του ἡ καινούργια αὐγὴ, καὶ τὸ πλεού-
μενο τραβοῦσε γιὰ κεῖ μ' ἀνοιγμένα τὰ πανιά.

— Ἄντιο, Λιλή, μουρούρισε, Ἄντιο!

Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ

ΤΟ ΕΡΩΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΓΡΥΠΑΡΗ

Του Νίκου Παντ. Μποχλόγγου

Ο Γιάννης Γρυπάρης ο ποιητής, που ξεπέρασε τα στενά όρια της εποχής του για να σταθεί «κλασικός» όπως τον χαρακτήρισε νεώτερος κριτικός, δεν ετύχησε να βρει ακόμα τον συστηματικό μελετητή που θα αξιολογήσει και θα κατατάξει συστηματικά την προσφορά του ποιητή.

Συνειθίζει η εποχή μας να αναλύεται σε βαθύκλιμες υποκλίσεις μπροστά στ' άβαθα καμάματα του καιρού και θέλει να ξεχάσει την παράδοση που με πόνο κι' αίμα δημιούργησαν αυτοί που άνοιξαν τον δρόμο για τη νεοελληνική τέχνη. Μά δσο κι' αν θέλουμε ν' αγνοήσουμε αυτό που έχει αντικειμενική υπόσταση στη τέχνη δεν πάει να πει πως παύει να υπάρχει σαν ούσια.

1. Γενικά. 'Η θέση του ποιητή στον ανθρώπινο κύκλο. Ο Γιάννης Γρυπάρης, με την ιδιόρρυθμη ποιητική συγκίνηση ζει μέσα στο δικό του κλίμα το δράμα του ανθρώπου. Ο άνθρωπος αυτό είναι το πρωταρχικό του αίτημα. Ο άνθρωπος που κάνει τον άγωνα που του έταξε η Μοίρα, άγωνα ενάντια στον έαυτό του για να γνωρίσει τα προβλήματά του, άγωνα ενάντια στη φύση για να γνωρίσει την έσωτερική συναρμογή της, άγωνα ενάντια στο άγνωστο που τον περιβάλλει για να βρει τις άγνωρες προσαρχές. Αυτή την τριπλή πορεία μέσα απ' τα προβλήματά του την βλέπει από ένα πρωτότυπο και δικό του στέκι που δίνει στη προσφορά του ιδιοτυπία μοναδική.

Ο άνθρωπος, ή φύση, το άγνωστο στέκονται τραγικά μοιραία μέσα στην ιστορική πορεία. Η ιστορική άγωνία των τριπλών αυτών προβλημάτων του ορίζεται από το μεγάλο και μοναδικό συντελεστή τους: τη Μοίρα. Κι' ο σκοπός του τραγουδιού του είναι ακριβώς αυτός. Να τραγουδάει δηλαδή την τραγική αντίνομία που βρίσκεται μέσα στο αντικείμενο του και που αίτια είναι ή μεγάλη θεά Μοίρα:

Πές μας τούς πόνους πουΐτες και ξανάτες.

Με μοίρανε στά σπάργανά μου ή Μοίρα
να τραγουδάω τις στείρες τις αγάτες,
και τ' άκαρπα φιλιά να κλαίω τα στείρα.

Η στάση λοιπόν αυτή, ή μοιρολατρική, με κάποια ανατολίτικη επίδραση στη τοποθέτησή της, που — το τονίζουμε γιατί έχει σημασία — δεν δίνει τίποτες το δημιουργικό (δηλαδή απ' το σμίξιμο των στοιχείων που σμίγονται για δημιουργία, δεν γίνεται παραγωγή) είναι το ξεκίνημα του ποιητή μας. Υπάρχει μια κατάσταση μοιραία παραδομένη και μοιραία την άνεχεται κανείς να κυλά τραγικά προς το τέλος της γιατί δεν έχει έσωτερικό παραγωγικό κίνητρο και δεν κάνει κανείς τίποτες παρά να βλέπει άπραγα το τέλος που έρχεται, ή θέλει να ξεχάσει και να μη σκέφτεται το τέλος που έρχεται, ή θέλει να ξεγε-

λάσει τις στιγμές που περνάνε με δήθεν εμφάνιση κάποιας πάλι μοιραίας (θάμα) σωτηρίας.

Κι' είναι γραμμένη του χαμού ή πολιτεία' έχτος αν πρι' ο καινούργιος ήλιος ανάτειλει, κάμει το θάμα του ο ούρανός και στ' άωρα της [νυχτός μακρόθυμος τον κεραυνό του κάτω στείλιη.

'Απ' αυτή λοιπόν τη σκοπιά πρέπει να θελήσουμε να έρευνήσουμε τον Γιάννη Γρυπάρη και να τον παρακολουθήσουμε στην ποιητική του πορεία.

Η Μοίρα κινεί τα πάντα. 'Απ' τη Μοίρα εξαρτάται το κάθε τι. Κι' έμεις δεν μπορούμε να βρούμε ποιά είναι αυτό το άγνωστο στοιχείο που μάς κυβερνά. 'Αφού λοιπόν δεν μπορούμε να σταθούμε ανατομικά απέναντί της πρέπει να μιλήσουμε περιγραφικά γι' αυτήν και να χαρούμε αυτό που μάς δίνεται. Τι μάς δίνει λοιπόν μια μοιρολατρική στάση στη ζωή; Μά τί άλλο παρά τον παγανισμό, το μυστήριο, το φανέρωμα της άγνωστης πρωταρχής με φανταστικά σύμβολα. 'Η ζωή δεν είναι τίποτες άλλο παρά «ο μαύρος κι' άχαρος κισσός» που φτάνουν στα φυλλάματά του, κοπαδιαστοί οι σπουργίτες να κουνιάσουν κι' από τη μέθη της ζωής και του ήλιου του χρυσοῦ μέσ' σ' άτρικύμιστη άγκαλιά να ξαποστάσουν.

Δεν υπάρχει δρόμος για να πάει κανείς πιδέρα απ' τη Μοίρα των Μοιρών, πέρα απ' τη δύναμη αυτή που κινεί τη ζωή. Πέρα απ' αυτή δεν μπορείς να βρεις το νερό της ζωής, το κίνητρό της. 'Η βρύση της καλής Κυράς είναι στερεμένη.

Τό νερό που αιώνια βγαίνει
κάθε δίψα τους θα σβύσει
τρέχουν βρίσκουν στερεμένη
της καλής Κεράς τη βρύση!

Μέσα απ' αυτή την άγνωρη και σκοτεινή δύναμη (τί άμορφα την παρασταίνει στο ποιημά του «Στόν ίσκιο της καρδιάς») έκπορεύονται οι μυστικές άρχες (τά παγανά), κάθε στιγμή χρονική (οι ξωτικές) που κλείνει μέσα της ιστορικά πεπρωμένα και άτομικές συμβατικότητες.

Στεκόμαστε λοιπόν μπροστά «στη στενή πύλη» και βλέπουμε μέσα απ' το σκοτάδι της ξωτικής και στοιχειά να χορεύουν τους παγανιστικούς χορούς τους. Αυτής της άοριστίας, της φανταστικής κατάστασης της δίνουμε τεχνικό περιχόμενο, την κάνουμε τέχνη.

Πάρε κορμί σου τον άφρο
του ροδοσύννεφου και φάνου
πάρε το μύρο το άλαφρό
του άκρόνοιχτου ροδοσφάνου
"Η ντύσου τ' άστροφώς το άχνό

άναερη ψυχή σα χνοῦδι
μά κάλλιο, να μη σε ξεχνῶ
γίνε και μπρόβαλε τραγουδι

Ο έαυτός μας, ή φύση, ή πρωταρχή, καταλήγει ο Γρυπάρης, είναι «σαν της Μοίρας το γραφτό βουβές» στην προέλευσή τους, στο παρόν τους και στη μελλοντική εξέλιξή τους.

Ποιά μάγισσα με ξόρκια πιδ τρανά
θα μάθει τ' όνομά τους σαν περνούνε;
Μεσ' στο μενεξεδένιο ούρανο
τριανταφυλλάνια σύννεφα περνούνε.

2. 'Η αγάπη. — Είδαμε πιδ πάνω πιδ είναι ή στάση του ποιητή απέναντι στο πρόβλημα: άνωθρωπος. Μέσα απ' αυτή την νεκροθάλασσα άτάραγη και στείρα κῦμαποῦσώνεται κουφό στην άκαρπη άμμουδιά, ξεκινάει ο ποιητής για ν' άγκαλιάσει, το κυριώτερο απ' τα θέματα της ζωής: την αγάπη.

Τι είναι λοιπόν ή αγάπη για τον Γρυπάρη; 'Η αγάπη δεν είναι τίποτες άλλο παρά μια άγνωρη δύναμη που ξεκινάει απ' τα βάθη του αιώνα για να μάς δώσει τα δώρα της όχι όμως και τη γνώρα της. Και για να έχει την άμορφία της εκεί πρέπει να μένει

Σαν άστρου τρεμοφέγγισμα, ψυχή, στη σκοτεινιά
[σου
—το μούχρωμα ή σύθαμπα μέσα στ' άπόσκια
[δάση —

άντίκρυσες τον Έρωτα στο γλυκανάβλεμμά σου
ξεχνάς τη γή' κι' αυτός για σε τα ούράνια έχει
[ξεχάση.

Καν όνειρο τον έβλεπες που οι πόθοι σου είχαν
[πλάση.

μη δεν πετοῦσε αληθινά μεσονυχτίς σιμά σου
το φτερωτό σου όνειρο, βαθιά να ξαποστάση
και φέρη φως στη νιότη σου και φλόγα στην καρ-
[διά σου;

Μά ο πόθος σου ξεχείλισε κι' άναψες το λυχνάρι,
της γνώσεως το ξυνόμηλο σ' ελάμπασε, παρθένα,
κ' είδες—κάλλιο μην είχες δη—σάρκα ζωής να
[πάρη.

Γιατί μπορεί στο πολυ φως, που σαν μπουμπου-
[κι άνοιγει

τά μάτια τα παρθενικά τα βαριοκοιμισμένα,
το πιδ γλυκό μας όνειρο καμμιά φορά να φύγη.

Την αγάπη όπως και κάθε άμορφο συναίσθημα ψυχικό δεν μπορούμε να την ξεδιαλύνουμε. Μας έρχεται σαν κάτι άόριστο, κάτι μαγικό που νοιώθουμε την άμορφία του μόνο σαν έχει την ιδιότητα του όνειρου. 'Η ψυχή σαν βλέπει τον έρωτα, ξεχνάει τη γή και τον βλέπει «σαν άστρου τρεμοφέγγισμα, το μούχρωμα ή σύθαμπα μέσα στ' άπόσκια δάση». Δεν μπορείς να γνωρίσεις τον έρωτα άτιμώρητα. Είναι το φτερωτό όνειρο, που μόνο το πιάνεις μεσ' στη καρδιά και ή γνώση του είναι ακριβώς το χάσιμό του. Σοῦ άμορφαίνει τη ζωή μά μη θελήσεις ν' άνάψεις το λυχνάρι της γνώσης.

Με τέτοιες άρχες ο Γρυπάρης δίνει τις έξής τεχνικές μορφές στην αγάπη μέσα στο έργο του.

ΣΤΟΝ ΑΝΗΦΟΡΟ

Όρες μ' έρωγε το κάμα
—Δαίμονας άρμολότης.
Μά το εΐξερα, το έλπίζα,
στοῦ δρόμου έδῶ το στρίψιμο
πιδ θα ξεδιψάσω.
Κι άλλες φορές είχα περάσει,
στρατοκόπος χαμένος
το χωριό μου ζητώντας.
Κάθε που ή πολιτεία με μάραϊνε
και μου σύντριβε χαρά και ύπαρξη,
μακριά της Ήφρευγα
σαν κνηνημένος.

Στ' άνοιχτά, στον άγέρα μου
στά βουνά μου και στα έλατα,
ο μυστικός κι άπόξενος
πόνος μου λάγιαζε...
Κι άλλες φορές είχα περάσει...
Στοῦ δρόμου έδῶ το στρίψιμο
νά, θα προβάλλει σαν πάντα ή βρύση.
Ξεπνοημένος να πιδ,
να πιδ με πόθο
το κρύο της, το λιμπιστικό
να πιδ το νάμα.
Το εΐξερα και το πρόσμενα.
με το ζήλο μου όλο,
με όλάκερη τη σκέψη.

Νά, στέκουν εκεί πλατάνια
που βιγλίζουν το ψήλωμα.
Μά το χαροπό μούρομορο λείπει.
Σωπασιά τριγύρω κλαίει.
Σαν εγῶ ξεφρονος σιμώνω
στερεμένη ή βρύση χάσκει...
Λιγίζουν μου το γόνατα. Κι' όμως
γοργά άστειεύομαι,
στέρεα στηλώνομαι με πίστη,
το δρόμο τον άνήφορο πέρνω
την παράταση εντός μου πνίγοντας φλόγα.
"Α! τα έλατα μακριά μου δεν είναι,
δεν είναι άλάογα κ' οι κορφές
με πιδ άλλα γάργαρα νερά
που ή λαχτάρα μου πλάθει
ν' άναβρῦζουνε πλήθος...

Ρήγας Γκόλφης

α) Μέσα στην παρθενική όνειροπόληση, στο πρώτο ζύπνημα της ήβης εκεί βρίσκεται ή άμορφία της αγάπης. Στην άόριστη άνησυχία στις πρώτες ανατριχίλες στο πρώτο αντίκρυσμα της φύσης εκεί κρύβεται το μυστήριο της άμορφίας της. Η αγάπη για τ' άόριστο, για κείνο που φέρνει τ' όνειρο, το νυχτερινό όνειροπόλημα κυριαρχεί σ' αυτή τη μορφή της τέχνης του. Κι' είναι ή αγάπη μια προσμονή για κάτι που δεν θάρθει, για κάτι που έπειδή το πλάθουμε έμεις, το προσμένουμε έμεις, γι' αυτό έχει την αξία του. Κι'

άν θελήσουμε να ξανοιχτούμε ψυχικά τότε θα βρούμε την ειρωνία των ξωτικών

Μά ωρες περνούν και να φανούν κανείς δεν βλέπει ούδὲ γροικὰ τούς πλανταγμένους νιούς γελούνε τὰ ἀερικά τὰ ξωτικά.

β) Μέσα ἀπ' τὴν πρώτη μορφή παρουσιάζεται και σὴν ἀρχὴ πού ἀρχίζει τὸ στάδιό του σάν ποιητῆς, δὲν μπορεῖ παρά νὰ ξεπηγάσει ἡ ὄψη πού θὰ ἐξετάσουμε τώρα. Εἶναι τὸ «ποθοπλάνταγμα» πού δίνει τὴν ιδιότυπη μορφή στοῦ ἔργου τοῦ Γρυπάρη. Εἶναι ἀκριβῶς ἓνα «ξίπασμα» μιὰ κατάσταση πού φεύγει ἀπ' τὴ λογικὴ θέση και γίνεται «νεραϊδόπαρμα». Ἐκεῖνος πού ἀγαπάει χάνει τὰ λογικά του, χάνει τὴ λογικὴ πορεία τῆς γνώσης του και βρίσκεται σὲ ἐξωλογικὸ πεδίο. Καί ἐκεῖ ἀκριβῶς βρίσκεται τὸ στοιχεῖο τοῦ παγανισμοῦ. Ἐνῶ σὴν πρώτη μορφή ἡ ἀγάπη παρουσιάζεται σάν στοιχεῖο τῆς κανονικῆς πορείας τῆς ψυχῆς τώρα ἔρχεται σάν ψυχοπαθολογικὸ φαινόμενο, σάν τρέλλα,

τώρα στὴ χώρα ὁ νιὸς πρᾶματευτῆς κλαίει και λέει πάλι ἐκεῖνο;

— Ἐνα μοῦ κόστισε φιλι
κι' ὄπου εὐρω δυὸ τὴ δίνω
τὴ ζώνη πῶπλεξε ἡ κοιλί — ὦ ἓνα φιλι,
ἡ ἀρρεβωνιαστικά μου,
μὲ πλάνεσε μιὰ ξωτικά σὴν ξενητεία
και πῆρε τὰ συλλοικά μου!

Τὴ θέση αὐτὴ στοῦ πρόβλημα τῆς ἀγάπης τὸ δείχνουν τὰ δυὸ ποιήματά του «ὁ Πρᾶματευτῆς» και «ὁ Ἰσκιος τῆς Καρυδιάς». Ὁ νιὸς πρᾶματευτῆς ὁ νέος ἄνθρωπος πού σὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς του «φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρεγόμενος» κινᾶει γιὰ νὰ νὰ μάθει τὸ μυστήριό τῆς ζωῆς—τὸ ἀγνωστο μοτίβο πού ἐπαναλαμβάνεται χωρὶς κανείς νὰ ξέρει ἀπὸ ποῦ ἔρχεται και πού τραβάει — τὴν ἀγάπη. Ἐχει μαζὺ του τὸ ὄπλο του, τὸ κριτήριο, τὴν γνώση, τὴν «τρίζωστη ζώνη πού φορεῖ σὲ δαχτυλίδι μέση». Καί δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ ζητήσει νὰ βρεῖ τὸ μυστικὸ τῆς ἀγάπης σὴν γνωστὴ περιοχὴ τῆς λογικῆς μὰ στοῦ ἐξωλογικὸ πεδίο «στὴ ξενητεία». Μὰ ἐκεῖ ὑπάρχουν τὰ ξωτικά, ἡ ἀπόλυτη ὁμορφιά, και μὲ τὸ δίδαγμα τοῦ μυστικοῦ τῆς ἀγάπης, μὲ τὴν ἐξωλογικὴ γνωριμία πού κάνει τοῦ πέρνουν τὰ συλλοικά γιατί εἶναι τόσο βαριά ἡ οὐσία τῆς ἀγάπης πού δὲν μπορεῖ ἡ ἀνθρωπίνη ὄντοτητα σὲ καμμιά τῆς ψυχικὴ λειτουργία νὰ τὴν χωρέσει.

Μὲ ἄλλα τεχνικά μέσα μὰ στοῦ ἴδιο μοτίβο πλέκεται τὸ ποίημα «Στὸν Ἰσκίο τῆς καρυδιάς». Ὅχι ἄλλη στιγμή παρά καταμεσήμερα πού

Πυριωμένο τὸ αἶμ' ἀπὸ τὴ ζέστη
σὰ μοῦστος γλυκοπίπερος
σάν τὸν ἀκράτο βγάξει ἀσβέστη.

(συνέχεια στοῦ ἐπόμενου)

ΝΙΚΟΣ ΜΠΟΧΛΟΓΥΡΟΣ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Και σὴν Κίνα, σὸν Κινεζικὸ πολιτισμὸ ὑπάρχουν ἐκδηλώσεις μουσικῆς, ἴχνη ἀπ' τὴν ἀρχαία ἐποχὴ. Ἡ χώρα τοῦ Κουμφουνκίου πού παρ' ὄλο πού τὸ κλίμα τῆς δὲν εὐνοεῖ τὴν καπασιτὲ τοῦ πνεύματος, ἐκδηλώνει λεπτὰ συναισθημάτων τῆς μουσικῆς πού ἐπιδροῦν σὴν σκέψη και σὴν τέχνη. Οἱ παγὸδες οἱ ὑπέροχες αὐτὲς δημιουργίες τοῦ Κινέζου τεχνίτη μὲ τὶς πολὺπτυχες σκεπὲς τούς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά λεπτὲς μουσικῆς ἀποχρώσεις ἀνεπνυγμένης ψυχῆς πού ἐκφράζεται μουσικά στοῦ πλάσιμο κάθε δημιουργικῆς ἀξίας. Καί ἡ Κινεζικὴ λεπτὴ τέχνη μὲ τὸ πολὺπτυχο ἰδιόρρυθμο χρῶμα μπορεῖ νὰ πεί κανείς πὸς εἶναι μουσική.

Προχωρώντας σὴν ἐξέταση τῶν πολιτισμῶν βρίσκουμε τὴν πύλο σημαντικὴ ἐκδήλωση τῆς μουσικῆς στοῦς Ἑβραίους.

Οἱ Ἑβραῖοι κατέγιναν συστηματικά μὲ τὴ μουσικὴ και κατέστησαν κυριώτατο παράγοντα τῶν θρησκευτικῶν τῆς τελετῶν. Ἡ μουσικὴ ἐκδηλώνει αὐτὴ τὴ λατρεία πρὸς τὸ θεῖον μὲ συμμετοχὴ γυναικῶν και μὲ τὴ βοήθεια μουσικῶν ὀργάνων, «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐν χορδαῖς και ὀργάνοις» ἀναφέρει τὸ βιβλίον τῶν εὐχῶν τῶν Ἑβραίων, τὸ ψαλτήριο.

Ἀργότερα στοῦς διαφόρους πολεμικοὺς ἀγῶνας ἐκυριαρχοῦσε ἡ πολεμικὴ μουσικὴ. Ἐξυψώθηκε δὲ ἰδίως ἡ μουσικὴ μὲ τούς Ἑβραίους κατὰ τούς χρόνους τοῦ Δαυὶδ ὥστε ἐξελαϊκεύθη και μπῆκε στὰ σχολεῖα ὡς μορφωτικὸ μάθημα.

Φωνητικὴ και ὀργανικὴ μουσικὴ ἐβάδιζαν ἐναρμονισμένες ὥστε κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος ἡ συμμετοχὴ τῆς μουσικῆς ὑπῆρξε μεγαλόπρεπη.

Ἡ Ἑβραϊκὴ μουσικὴ ἦταν βαρεῖα και μέχρι τὴν πτώση τῆς Ἱερουσαλὴμ κατεῖχε μέγιστο μέρος σὴν ζωὴ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἀνθήσεως τῆς μουσικῆς φαίνεται σὸν πολιτισμὸ τῶν Ἑβραίων. Ἡ φιλοσοφία τούς γεμάτη ἀπὸ ὑψηλὰ νοήματα κορυφώνεται σὶς πύλο ψηλὲς γραμμὲς γιὰ τὴ σύλληψη τοῦ θεοῦ. Γεμάτη ἀπὸ μουσικῆς ἐκφράσεις στὰ περισσότερα σημεῖα τῆς Ἑβραϊκῆς λογοτεχνία μὲνει μέχρι σήμερα μιὰ βασικὴ προπαίδια σὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος. Καί ὁ ψυχικὸς χαρακτήρας διαπλάθεται ἀρμονικά.

(συνέχεια στοῦ ἐπόμενου)

ΝΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΣΤΗ ΣΙΩΠΗ ΤΟΥ ΧΙΟΝΙΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ ΤΖΑΚ ΛΟΝΤΟΝ

Ἡ μέρα ἦταν γριζία και παγωμένη, ὅταν ἓνας ἄνθρωπος ξεμάκρυνε ἀπὸ τὸ μονοπάτι τοῦ Γιούκον και τράβηξε τὴν ψηλὴ ἀκροποταμιά. Ἀπὸ κεῖ ἓνα μικρὸ μονοπάτι, πού μόλις ξεχώριζε σερνόταν ἀνατολικά, πάνω στὴ γεμάτη ἐλάτια παχιά γῆ. Ἦταν ἀπότομη ἡ ἀκροποταμιά, κι' ὁ ἄνθρωπος σάν ἔφτασε πάνω, στάθηκε νὰ πάρει ἀνάσα. Κοιτάζοντας τὸ ρολοῖ του, θέλησε νὰ δικαιολογηθεῖ σὸν ἑαυτὸ του γι' αὐτὸ πού ἔκανε. Ἐνῶ ἡ ὥρα. Οὔτε ἥλιος, οὔτε φαινόταν σημάδι ἡλίου, κι' ἄς ἦταν ὁ οὐρανὸς χωρὶς σύννεφα. Ἦταν καθαρὴ ἡ μέρα κι' ὅμως πάνω ἀπ' ὄλα λὲς κι' ἦταν ἀπλωμένο ἓνα σάβανο, ἓνας λεπτὸς, ἀδιόρατος πέπλος πού ἔκανε τὴ μέρα σοτεινὴ. Κι' αὐτὸ, γιατί ἔλειπε ὁ ἥλιος.

Ὁ ἄνθρωπος ἔριξε μιὰ ματιὰ πίσω σὸ δρόμο πού εἶχε πάρει. Ὁ Γιούκον ἀπλωνόταν πλατὺς ἓνα μίλι κρυμμένος κάτω ἀπὸ πάγο πού εἶχε τρία πόδια χόντρος. Πάνω ἀπὸ τὸν γλιστερὸ πάγο ἦταν στοιβαγμένο χιόνι, πολλὰ πόδια. Ὅλα ἦταν σκεπασμένα μὲ τὸ κάτασπρο σεντόνι τοῦ χιονιοῦ, σχηματίζοντας ὄραιοις κυματισμοὺς στὰ μέρη πού εἶχε μαζευτεῖ περισσότερος πάγος. Στὸ βορρῖα και στὸ νοτιὰ, ὅσο ἔπιανε τὸ μάτι ὄλα ἦταν ἄσπρα ἔξω ἀπὸ τὴ σκούρα γραμμὴ τοῦ μονοπατιοῦ πού χάραζε καμπύλη και τριγύριζε τὸ ἐλατοσκεπασμένο νησί κατεβαίνοντας πρὸς τὸ νοτιὰ.

Μὰ ὄλα τοῦτα, τὸ γεμάτο μυστήριο μικρόστενο μονοπάτι, ὁ ἀνύπαρχος ἥλιος, τὸ τρομαχτικὸ κρῦο κι' ἡ ἀγριὰδα τοῦ τοπίου, ὄλα τοῦτα δὲν κάνανε ἐντύπωση σὸν ἄνθρωπο, πού ἦταν συνηθισμένος. Εἶχε ρθεῖ πρώτη φορὰ σὲ τοῦτο τὸ μέρος κι' ἦταν ὁ πρῶτος χειμῶνας. Πενήντα βαθμοὺς κάτω τοῦ μηδέν.

Ἐφτυσε καθὼς γύρισε νὰ φύγει. Ἀκούστηκε ἑξαφνικά ἓνα ξερὸ «κράκ». Ἐφτυσε ξανά και πάλι ἀντήχησε κεῖνο τὸ ξερὸ «κράκ» πού ἔκανε τὸ σάλιο του ὅπως πάγωσε πρὶν πέσει στὸ χιόνι. Δίχως ἄλλο, τὸ κρῦο ἦταν πύλο κάτω ἀπὸ τούς πενήντα βαθμούς. Δὲν τὸν ἐνίαζε ὅμως. Αὐτὸς ἦταν δεμένος μὲ τὴν ὑπόσχεση πού εἶχε δώσει σὴν ἀριστερὴ ὄχτη τοῦ ποταμοῦ Χέντερσον, κεῖ πού εἶχαν κίλας πάει τ' ἄλλα παιδιά. Εἶχαν ἔρθει ἀπὸ τὴν Πολιτεία τοῦ Ποταμοῦ Ἰντιάνα ἐνῶ αὐτὸς εἶχε κάνει τὸ γύρο γιὰ νὰ δεῖ ἂν μποροῦσε κανείς νὰ βγάξει τὴν ἀνοιξη ξύλα ἀπὸ τὰ νησιά τοῦ Γιούκον. Ἐπρεπε νὰ βρίσκεται σὴν σκηνὴ τούς γύρω σὶς ἔξι. Θάβρισκε τὰ παιδιά, ἀναμμένη φωτιὰ, και ζεστὸ φαί.

Ὅσο γιὰ νὰ ταμπήσει κάτι, πῆσε μὲ τὸ χέρι του τὸ φουσκωμά πού βρισκόταν κάτω ἀπὸ τὴ ζακέτα του, τῶχε κάτω ἀπὸ τὸ πονκάμισό του τυλιγμένο σ' ἓνα μαντήλι γιὰ ν' ἀκουμπᾶει στὸ σῶμα του. Ἦταν ὁ μοναδικὸς τρόπος γιὰ νὰ μὴν παγώσουν τὰ μπισκότα. Χαμογέλασε εὐχαριστημένος ὅπως σκεφτόταν τὰ μπισκότα τ' ἀλειμμένα μὲ λίπος και μ' ἓνα ξερὸ κομματί μπέηκον ἀνάμεσα σὲ κάθε δύο.

Χώθηκε στὰ μεγάλα ἐλάτια. Τὸ μονοπάτι δὲν ξεχώριζε καλά. Ἐνα πόδι χιόνι εἶχε πέσει ἀπὸ τὴν ὥρα πού εἶχε περάσει τὸ στερεὸ ἔλκυστρο. Ὁ ἄνθρωπος ἦταν χαρούμενος πού δὲν εἶχε ἔλκυστρο. Τὸ μόνο πού εἶχε πάρει ἦταν τὸ κολατσὸ του τυλιγμένο στὸ μαντήλι.

Πίσω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο πήγαινε ἔτας σκύλος, ἓνας μεγάλος λυκόσκυλος μὲ γριζὸ δέρμα και χωρὶς καμμιά διαφορὰ σὴν ἀγριοσύνη ἀπὸ τὸν ἀδερφό του, τὸν ἄγριο σκύλο. Τὸ ζῶο ὑπόφερε ἀπὸ τὸ δυνατὸ κρῦο. Ἦξερε πὸς δὲ ἦταν καιὸς γιὰ ταξίδι. Δοκίμαζε ἄσφατο φόβο πού τὸ ἔκανε νὰ παίρνει ἀπὸ πίσω τὸν ἄνθρωπο, σὰ νὰ περιμένε νὰ τὸν δεῖ νὰ μπαίνει σὲ κάποια σκηνή, σὲ κάποιο καταφύγιο πού θὰ μπορούσε ν' ἀνάψει φωτιὰ.

Ἡ παγωμένη του ἀνάσα εἶχε πασπαλίσει τὴν προβιά του μὲ μιὰ ψιλὴ πούδρα ἀπὸ πάγο, και πύλο πολλὰ τὰ μάγουλά του κι' ἡ μουσούδα του εἶχαν ἀσπρίσει ἀπὸ τὴν ἀνάσα του πού κουστάλλωσε. Τὸ ἴδιο ἀσπρίσματα μὲ πάγο ἦταν και τὸ κόκκινο γεννάκι και τὰ μουστάκια τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἔυλοκόπος πέρασε κάμποσα χιλιόμετρα μέσα στὸ δάσος, διάσχισε μιὰ ἄπλα μὲ βράχια χιονισμένα και κατέβηκε ἀπὸ μιὰ ἀκροποταμιά σὴν παγωμένη κοίτη ἑνὸς παραποτάμου. Ἦταν τὸ ποτάμι Χέντερσον. Ἦξερε πὸς βρισκόταν δέκα χιλιόμετρα πρὸς ἀπὸ τὶς ἐκβολὰς. Ξανακοίταξε τὸ ρολοῖ του. Δεκα. Ἐκανε δέκα μίλια τὴν ὥρα και λογάρισε πὸς θάφτανε κεῖ πέρα, σὴν φωτιὰ, στοῦς φίλους του σὶς δώδεκα και μισή. Γιὰ νὰ γιορτάσει τὸ γεγονός, ἀποφάσισε νὰ φάει τὸ φαί πού ἔσερνε μαζί του. Παρατήρησε μὲ προσοχὴ τὶς ἀλλαγὲς στὸ ποτάμι, τὶς καμπύλες και τὰ βαθουλώματα. Καί πάντα πρόσεχε πύλο πού ἔβαζε τὸ πόδι του. Πετᾶχτηκε ἀπότομα σάν τὸ ξαφνιασμένο ἄλογο, τραβήχτηκε ἀπὸ τὸ μέρος πού περπατοῦσε κι' ἔκανε πολλὰ βήματα πίσω στὸ μονοπάτι. Ἦξερε πὸς τὸ ποτάμι ἦταν παγωμένο ὡς τὸ βάθος. Κανένα ποτάμι δὲν μπορούσε νάχε νερὸ σὲ κεῖνο τὸν πολικὸ χειμῶνα. Ἀκόμη Ἦξερε πὸς μέσα ἀπὸ τούς λόφους ἀναφύριζαν πηγές, πού περνοῦσαν κάτω ἀπὸ τὸ χιόνι ὡς τὸν πάγο τοῦ ποταμοῦ.

Στὶς 12, ἡ μέρα ἦταν σὴν λαμπρότερὴ τῆς ὥρα. Ὁ ἥλιος ὅμως βρισκόταν μακριὰ σὴν Νοτιὰ, στὸ χειμωνιάτικο ταξίδι του γιὰ νὰ φωτίσει τούς ὀρίζοντες. Στὶς δωδεκάμιση ἔφτασε στὸ δέλτα τοῦ ποταμοῦ. Εὐχαριστήθηκε γιατί εἶχε περπατήσει γλιγόρο. Ἄν συνέχιζε ἔτσι, σίγουρα θ' ἀντάμωνε τούς συντρόφους του.

Ἐβγαλε τὸ φαί του μὲς ἀπὸ τὸ πονκάμισο. Δὲ χρειάστηκε πάνω ἀπὸ εἴκοσι δευτερόλεπτα γιὰ νὰ ξεκουμπώσει σακκάκι και πονκάμισο. Μὰ σὲ κεῖνο τὸ μικρὸ διάστημα τὰ χέρια του μούδιασαν κίλας ἀπὸ τὸ κρῦο. Δὲ φόρεσε τὰ γάντια του. Ἀντίθετα ἄρχισε νὰ χτυπᾶ τὰ χέρια του δυνατὰ πάνω στὸ πόδι.

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ου. Ύστερα κάθισε πάνω σ' έναν κορμό δέντρου για να φάει. Τό τσίμπημα που ένωσε στο πόδι από το χτύπημα του χεριού του σταμάτησε τόσο γρήγορα που τρώαζε. Δεν μπορούσε να πιάσει ούτ' ένα μπισκότο. Χτύπησε πολλές φορές τα δάχτυλά του και ξαναφόρεσε το γάντι έπειτα κούνησε το άλλο του χέρι για να φάει. Προσπάθησε να ρίξει μια μπουκιά στο στόμα του όμως δεν τον άφηνε η μάσκα του πάγου που είχε σχηματιστεί από την παγωμένη ανάσα του. Είχε ξεχάσει ν' ανάψει φωτιά για να λυώσει.

Ο ξυλοκόπος γέλασε με την τρέλα του και καθώς γέλασε ένωσε την παγωνιά να του δαγκάνει τα δάχτυλα. Πρόσεξε ακόμη πώς το τσίμπημα που είχε πιάσει στα δάχτυλα των ποδιών του όταν κάθισε πέρασε κιόλας. Δεν μπορούσε να πει με βεβαιότητα αν ήτανε ζεστά ή παγωμένα τα δάχτυλά του, τα κούνησε μέσα στα μάλλινα κοντά τσουράπια του και κατάλαβε πώς πάγωσαν.

Φόρεσε βιαστικά τα γάντια του και σηκώθηκε. Ήταν φοβισμένος. Άρχισε να πηδάει ως που το τσίμπημα ξαναγύρισε στα πόδια του. Ύστερα έβγαλε τα σπέρτα του και προσπάθησε ν' ανάψει φωτιά.

Πήρε μερικά ξύλα, σκεπασμένα με χιόνι, τα τίναξε, άναψε με προσπάθεια λίγο στην αρχή και σε λίγο είχε δυνατή φωτιά. Έσπυψε πάνω της για να λυώσει τον πάγο στο πρόσωπό του και έφαγε στην προστασία της τα μπισκότα του. Ο σκύλος ευχαριστήθηκε από τη φωτιά και στάθηκε άρκετά κοντά της να ζεσταθεί.

Όταν τελείωσε το φαί του γέμισε την πίπα του και κάθισε με ήσυχια. Ύστερα φόρεσε τα γάντια του, στέριωσε καλά το σκούφο του έτσι που να σκεπάζει τα αυτιά του και ξαναπήρε το δρόμο για την όχθη του Δέλτα. Ο σκύλος απογοητεύτηκε και ξαναγύρισε στη φωτιά. Ο άνθρωπος αυτός δεν είχε το αίσθημα της παγωνιάς. Μπορεί οι γενιές των προγόνων του να μην είχαν ζήσει στην παγωνιά των εκατόν εβδομήντων, αλλά το ζώο ήξερε τι κουβαλούσε το μεγάλο κού. Όλοι οι πρόγονοί του είχαν ζήσει μέσα σ' αυτό κι' αυτός είχε κληρονομήσει τη γνώση τους κι' ήξερε πώς ήταν μεγάλος ο κίνδυνος να γυρίζει με τέτοιο κού. Μά ο ξυλοκόπος σφύριζε και οσού μιλούσε με τον ήχο του καμισιού και το ζώο ακολουθούσε κατά πόδι.

Ξαφνικά γίνηκε κείνο που φοβόταν. Ο άνθρωπος βούλιαξε σε μια μεριά. Δεν ήταν βαθύς ο λάκος. Βράχηκε όμως ως τα γόνατα πριν ξαναβεί πάλι στην ψιλή παγωμένη επιφάνεια. Κάποια πηγή βρισκόταν κάτω από το παχύ στρώμα του χιονιού.

Θυμωμένος έβρισε την τύχη του δυνατά. Έλπιζε να φτάσει στη σκηνή τους στις έξι και τώρα θα καθυστερούσε μιά ώρα, γιατί ήταν υποχρεωμένος ν' ανάψει φωτιά και να ζεστάει τα πόδια του. Αυτό ήταν αναπόφευχτο σ' εκείνη τη χαμηλή θερμοκρασία. Ανέβηκε ψηλά στην ακροποταμιά. Απάνω, ανάμεσα στα χαμόκλαδα γύρω από τους κορμούς των μικρών ελατιών, λές και ήταν ολάκερη αποθήκη από ξερά ξύλα.

Ο φίλος καθάρισε το χιόνι κι' έτσι θα εμπόδιζε τη μικρή φλόγα να σβύσει στο παγωμένο νερό του χιονιού που θα έλυνε. Έκανε φλόγα, τρίβοντας σπέρτο σ' ένα μικρό κομμάτι από φλούδα σημύδας που έβγαλε από την τσίπα του. Η φλούδα άνα-

ψε πιο γρήγορα κι' από χαρτί. Την έβαλε στο σωρό κι' έθριψε τις μικρές φλόγες με ξερά χορταράκια και με τα πιο ψιλά λιγνά κλαράκια.

Ένεργούσε άργά και προσεχτικά, ξέροντας καλά τον κίνδυνο που αναδειόνταν άορατος και τον συνόδευε. Σιγά σιγά όσο η φλόγα δυνάμωνε έβαζε πιο μεγάλα κλαριά και την δυνάμωνε. Όταν ένας άνθρωπος βρίσκεται εβδομήντα πέντε βαθμούς κάτω από το μηδέν δεν πρέπει ν' αποτύχει στην πρώτη του προσπάθεια ν' ανάψει φωτιά κι' όταν μάλιστα είναι τα πόδια του βρεγμένα. Αν ήταν στεγνά τα πόδια του μπορούσε να τρέξει μισό χιλιόμετρο για να ξαναρχίσει ή κυκλοφορία. Όμως η κυκλοφορία σε βρεγμένα ή παγωμένα πόδια δεν μπορεί να ξαναρχίσει μέσα σε εβδομήντα πέντε κάτω απ' το μηδέν. Όσο και να τρέξει τα πόδια του θα παγώσουν χειρότερα.

Όστόσο ο άνθρωπος ήταν εξασφαλισμένος γιατί η φωτιά είχε αρχίσει ν' ανάβει για καλά τη φούντωσε με κλαράκια που είχαν χόντρος δαχτύλου, σε λίγο θα την έφραζε με ξύλα σαν την παλάμη φαριδιά και τότε θα μπορούσε να βγάλει τις γκέττες του, κι' όσο να στεγνώσουν θα κρατούσε τα γυμνά του πόδια ζεστά κοντά στη δυνατή φλόγα.

Ήταν όμως καταπληκτικό, με πόση γρηγοράδα πάγωναν η μύτη του και τα μάγουλά του. Δε θα σκέφτηκε πώς τα δάχτυλά του θα μένανε χωρίς ζωή τόσο γρήγορα. Ξεράθηκαν και δεν μπορούσε να τα κουνήσει ούτε για να πιάσει ένα κλαράκι. Αν άγγιζε ένα κλαράκι έπρεπε να κοιτάξει για να βεβαιωθεί αν το είχε πιάσει. Δεν το ένωθε, κι' αν μιν είχε νεύρα. Λίγο τον ενδιαφέρνε κιόλας. Μποστά του βρισκόταν η φωτιά που τριζοβολούσε κι' υπόσχονταν με κάθε χοροπηδητή φλογίτσα της ζωής. Άρχισε να λύνει τις γκέττες του. Ήταν τυλιγμένες με κρύσταλλο. Οι χόντρος του μπότες μοιάζανε με σιδερένια πανοπλία και τα κορδόνια ήταν σαν άτσαλένια! Έκανε μια προσπάθεια να τα λύσει, μά σαν κατάλαβε πώς ο κόπος του πήγαινε χαμένος τραβήξε το μαχαίρι του. Πριν προλάβει να κόψει τα κορδόνια του γίνηκε κάτι άλλο. Δικό του ήτανε το λάθος. Δεν έπρεπε ν' ανάψει φωτιά κάτω από το έλατι. Έπρεπε να την ανάψει στ' ανοιχτά. Το δέντρο που στη ρίζα του είχε ανάψει τη φωτιά, είχε χιόνι στα κλαριά του. Είχε να φυσήσει βδομάδες ολάκερες και κάθε κλαρι σήκωνε μεγάλο βάρος. Κάθε φορά που τραβούσε κλαρι κουνούσε ελαφριά το δέντρο. Φυσικά, για αυτόν το κούνημα ήταν αδύναμο, μά ήταν άρκετο για να φέρει την καταστροφή.

Ψηλά στο έλατι ένα κλαρι τίναξε το βάρος του χιονιού του. Αυτό έπεσε στα παρακάτω κλαριά, παρασέρνοντας το χιόνι τους. Έτσι συνεχίστηκε σ' ολάκερο το δέντρο. Έπεσε σά χιονοστιβάδα. Κι' έπεσε χωρίς προειδοποίηση πάνω στον άνθρωπο και στη φωτιά. Κι' η φωτιά σβήστηκε. Εκεί που φλόγιζε λίγο πριν απόμεινε φρέσκο χιόνι.

Ο άνθρωπος ταράχτηκε όπως θα ταράζοταν σαν άκουγε την καταδίκη του σε θάνατο. Κάθισε μιά στιγμή και κοίταξε το μέρος που είχε ανάψει τη φωτιά. Ύστερα ήσυχασε. Μπορεί ο γέρος στο ποτάμι Σούλφουρ ναχε δίκιο. Αν έπαιρνε μαζί του ένα σύντροφο, δεν θα κινδύνευε τώρα. Ο σύντροφός

του θ' άναβε τη φωτιά. Αλλά τώρα έπρεπε να ξαναανάψει ο ίδιος. Και τη δεύτερη φορά δεν έπρεπε ν' αποτύχει.

Έτσι σκεφτόταν χωρίς όμως να πάψει να δουλεύει. Έκανε καινούργια θεμέλια μιά φωτιά τούτη τη φορά στ' ανοιχτά. Μάζεψε χόρτα και ψιλά κλαράκια από μέρος που τα είχε βρει άρχιτερα. Δεν μπορούσε να τα πιάσει με τα δάχτυλά του, μά μπορούσε να τα μαζέψει με τη χούφτα. Όλη αυτή την ώρα ο σκύλος καθόταν και τον κοιτάζε με κάποια λαχτάρα στη ματιά γιατί τον έβλεπε σαν άνθρωπο που θα άναβε τη φωτιά. Η φωτιά όμως άργούσε ν' ανάψει.

Όταν ετοιμάστηκαν όλα, ο άνθρωπος έβαλε το χέρι στην τσέπη για να βγάλει δεύτερο κομμάτι συμήδας. Ήξερε πώς η φλούδα ήταν εκεί, την άκουγε να τρίζει καθώς έψαχνε την τσέπη του. Μά όσο και να προσπαθούσε δεν μπορούσε να την πιάσει κείνη τη φλούδα. Κι' ωστόσο δεν του έφευγε από το μυαλό η σκέψη πώς τα πόδια του πάγωναν ολοένα.

Τούτη η σκέψη κόντευε να του δημιουργήσει πανικό, την καταπολέμησε κι' έμεινε ήσυχος. Φόρεσε τα γάντια του κρατώντας τα με τα δόντια κι' άρχισε να κουνάει τα χέρια του προστά, πίσω χτυπώντας μ' όλη του τη δύναμη τις παλάμες του στα πλευρά του. Αυτές τις κινήσεις τις έκανε πρώτα καθισμένος και ύστερα σηκώθηκε να τις κάνει όρθιος. Στο μεταξύ ο σκύλος καθόταν πάνω στο χιόνι με τη λυκίσια φούντα της ουράς του τυλιγμένη ζεστά γύρω στα μπροστινά του πόδια και μ' όρθια τ' αυτιά του κοιτάζοντας ζωηρά τον άνθρωπο. Κι' ο άνθρωπος, καθώς χτυπούσε και κουνούσε τα χέρια του, ζήλησε το πλάσμα που είχε τη ζεστασιά στη φυσική γούνα.

Ύστερ' από κάμποση ώρα οι πρώτες βελονίτσες που του μυρμήγκιαζαν τα δάχτυλα γίνηκαν σουβλιές που τον πονούσαν στην καρδιά. Έβγαλε το γάντι από το δεξί του χέρι κι' έψαξε για τη φλούδα. Τα

δάχτυλα βγαίνοντας στο κρύο ξανόρχισαν γρήγορα να παγώνουν. Έβγαλε ύστερα τα σπέρτα του. Μά το τρομερό κρύο είχε τραβήξει κιόλας τη ζωή από τα δάχτυλά του. Όστόσο ολάκερο καντι σπέρτα χύθηκαν χάμου καθώς προσπαθούσε να τραβήξει από μέσα ένα.

Έκανε μεγάλη προσπάθεια για να καταφέρει να πιάσει το κοντι ανάμεσα στις γαντοφορεμένες παλάμες. Με τον ίδιο τρόπο το έφερε στο στόμα. Ο πάγος έτριξε κι' ύστερα έσπασε, όταν άνοιξε με μεγάλη προσπάθεια το στόμα του. Τραβήξε μέσα το κάτω σαγόνι, ανασήκωσε το πάνω χείλος του κι' έκανε να βγάλει ένα σπέρτο με τα δόντια του. Τα κατάφερε κι' έβγαλε ένα. Το έριξε στη μπλούζα του. Μά δεν μπορούσε από κεί να το πιάσει. Τότε βρήκε άλλο τρόπο. Έπιασε το σπέρτο με τα δόντια και το έτριψε πάνω στο πόδι του. Είκοσι φορές το έτριψε ως που να τ' ανάψει. Όταν άναψε το πήγε κοντά στη φλούδα. Μά το θειάφι από το σπέρτο τρύπωσε στη μύτη του κι' από κεί στα πλεμόνια του κι' άρχισε να βήχει σπασμωδικά. Το σπέρτο έπεσε στο χιόνι κι' έσβυσε.

Ο γέρος στο ποτάμι Σούλφουρ είχε δίκιο, σκέφθηκε. Πρέπει κανείς να πηγαίνει με παρέα σε τόσο

μεγάλη παγωνιά. Έτριψε το ένα με το άλλο τα χέρια του αφού τα γυμνασε βγάζοντας τα γάντια με τα δόντια του. Έπιασε το σπέρτο με τις παλάμες του. Τα μπράτσα του που δεν είχαν παγώσει τον βοήθησαν να πιάσει πολύ δυνατά με τους καρπούς των χεριών του τα σπέρτα. Ύστερα τα έτριψε πάνω στα πόδια του. Άναψαν με μιάς όλα.

Έφερε τα ανάμεσα σπέρτα κοντά στη φλούδα της συμήςδας. Όπως τα κρατούσε ένωσε κάτι στο χέρι του. Καγόταν η σάρκα του. Το ένωσε βαιθεία κάτω από την επιδερμίδα του. Η αίσθηση γίνηκε πόνος που έτσουζε. Κι' αυτός τον υπόμεινε, κρατώντας τη φλόγα από τα σπέρτα κοντά στη φλούδα που δεν άναβε εύκολα. (συνέχεια στο επόμενο) ΤΖ. ΛΟΝΤΟΝ. Γ. Μ. Π.

Έβλεπε την κορδέλλα του νερού να χάνεται μέσα στα δέντρα καθώς στεκόταν στα ύψωματα της ακροποταμιάς.

Γ. ΚΡΑΜ ΚΟΥΚ ΚΙ Η ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

ΤΟΥ ΦΟΙΒΟΥ ΔΕΛΦΗ

Τη γνωριμιά μου με τη μεγάλη χώρα της 'Αμερικής όφειλω στο δάσκαλό μου Γεώργιο Κράμ Κούκ και στη φίλη μου Ρούθ Καϊν. Μάλιστα ή τελευταία μου έστειλε κάποτε τη μεγάλη ανθολογία του ποιητή "Εντοίν Μάρχαμ κι' από τότε μου μπήκε το μεράκι να γνωρίσω καλύτερα την αμερικανική ποίηση, να τη μελετήσω και να τη μεταφράσω, αν και τούτο το τελευταίο ποτέ δε μου άρεσε, γιατί πίστευα πως ένα ποίημα δύσκολα μεταφράζεται και δεν είναι δουλειά του δημιουργικού ποιητή. Στην αρχή άρχισα τη μετάφραση λέξη με λέξη για άσκηση στην γλώσσα, μα σιγά - σιγά μου έγινε πάθος, και κάποιον βαθύτερο θέλητρο με τράβηξε να δώσω στα νεαρά μου έκείνα γυμνάσματα όσο μου εΐτανε βολετό, και λογοτεχνική μορφή. Το περιοδικό μας θα φιλοξενήσει μερικές από τις ελεύθερες αυτές μεταφράσεις, άρχίζοντας άπ' το σημερινό φύλλο του, γνωρίζοντας στο λαό μας τους αμερικανούς ποιητές, με το ψυχοπνευματικό τους επίπεδο. Η ταπεινότητά μου είχε την τιμή ν' άλληλογραφεί με μερικούς άπ' αυτούς, που μου έστειλαν οι ΐδιοι τά βιβλία τους, που πολλά τραγούδια τους μετέφρασα.

Αισθάνομαι ιδιαίτερη χαρά να παρουσιάσω πρώτος στο έρχόμενο φίλο το θεωρούμενο κορυφαίο ποιητή Κάρλ Σανμπούργκ, που μου έστειλε ένα θερμό χαιρετισμό πέρισι. Επίσης τον κ. Μάρκ Βάν Ντόρεν, που άλληλογραφούμε συχνά, και θεωρείται μιά άπ' τις πιο σημαντικές πνευματικές προσωπικότητες της χώρας του, και που με τίμησε με γράμματα και θερμές αφιερώσεις, Κι' άλλους πολλούς...

Οί πιο πολλοί άπ' αυτούς είναι βαθύτατα ανθρωπιστές κι' ειρηνιστές και ταιριάζουν άπόλυτα με την ψυχολογία μου και με το κλίμα των καιρών, που περνάμε. "Ενας άπ' αυτούς είναι κι' ό μακαρίτης ό δάσκαλός μου Γεώργιος Κράμ Κούκ, που μ' έμαθε τά πρώτα άγγλικά στούς Δελφούς, και που είναι άπορίας άξιο, γιατί σχεδόν όλες οι ανθολογίες άγγλικές και αμερικανικές δεν τον αναφέρουν όλοτελα, ενώ είναι ένας μεγάλος ποιητής. Θα ήθελα πολύ την άπάντηση αυτή να μου την έδινε κάποιος μιά μέρα. Ο Κούκ είναι ένας μεγάλος ανθρωπιστής και διδάσκαλος, ύστερα άπ' τον πρώτο εύρωπαϊκό πόλεμο, πέρνει θέση στο έργο του αντιμιλιταριστική κι' αντικαπιταλιστική.

Η ποίησή του είναι διανοητική, άρνητική, όπως είναι ή σύγχρονη ζωή, που δε βρίσκει πουθενά ήσυχία κι' ίκανοποίηση. Το βλέπει κανείς αυτό καλύτερα στα τραγούδια του, που μεταφράσαμε.

Μία άπιστία, που γίνεται πίστη. Είναι ή κρίση της έποχής, ή ψυχή του πρωτόγονου ανθρώπου, που αισθάνεται το βάρος του τεχνητού πε-

ριβάλλοντος. Έκφραστική όμως τέχνη δίχως ρητορικά σχήματα. «Στά πενήντα ζητώ το Θεό» είναι το μεγάλο και βαθυστόχαστο ποίημα, που είχα διαβάσει νεαρός τόσο καλά μεταφρασμένο άπ' το φίλο Νίκο Προεστόπουλο... Πρόκειται για ένα άνθρωπο, άνήσυχο, που στα πενήντα του χρόνια γυρεύει το Θεό.

Αυτό το ποίημα είναι ή ζωή της 'Αμερικής, ή μεγάλη κίνηση, οι διαφθαρμένες πολιτείες... Ο Κούκ άποδείχεται άνήσυχος στοχαστής, ένα βαθύ κι' έρευνητικό πνεύμα. Μαθητής του Τολστόι. Βλέπει ένα άδελφό (το θεό της αγάπης και της παιδικότητας), πιο σπλαχνικό, που άποκαλύφεται ανάμεσα στα καρυδόφυλλα.

Η άποκάλυψη του θεού στη φύση... Η δοκιμή μου θα σας πείσει για τον άνωτερο πνευματικό και ψυχικό πολιτισμό των ποιητών που θα παρελάσουν. Οφείλω να όμολογήσω πως ή επίδρασή τους υπήρξε για μένα ευεργετική, και πολλά καλά τους χρωστώ.

Ας μάς γίνουν και πάλι οι δάσκαλοι στο δρόμο που οδηγεί στην ειρήνη, στην αγάπη, και στην αδελφότητα, όπως λέει ό Μάρκαμ. Μα για για κάθε ένα άπ' αυτούς θ' άσχοληθούμε ξεχωριστά. Τώρα θ' άρκεστούμε να δώσουμε μερικά μόνο άπ' τ' άδύνατα δείγματα της μεταφραστικής μας προσπάθειας.

Φ.Δ

ΕΤΣΙ ΑΠΟ ΤΟΤΕΣ....

Γεωργίου Κράμ Κούκ

Έτσι από τότες στην καρδιά σου, ό χώρα του Γουίτμαν

και δική μου, κρατάς τις καρδιές μου, και τα όγδοντάχρονα τα δρυινόχορμα με τον άσημένιον ύπνο και το σκούρο, τετραγωνισμένα άπ' το σκεπάρι των αναισθητών με τά άθλητικά κορμιά, που γεννήθηκαν εδώ κι' έκαστο χρόνια, που κοιμούνται αιώνιά, άτραγούδιστοι άπό κάποιο Πίνδαρο, κι' έτσι, κι' έτσι από τότες στη ρεπιασμένη σου καρδιά, ό χώρα, τά κλέφτικα τραγούδια κι' οι τσίχλες με τη μεγάλη τους ούρα ακόμα έχουν το καθάριο τραγούδι, που βγάζει το ίδιο εκείνο πολυ-τραγουδισμένο άηδόνι, μα κι' άπ' τη δική μου τώρα την πιο καθάρια ένταση, το ξεχασμένο μυστικό της καρδιάς, σου όφείλει ένα τραγούδι αντίξιο σου, ό άπατημένη. που κατά λάθος σε όνόμασαν χώρα, κακιά χώρα!

Σ' αγαπώ καλύτερα κι' άπ' τον έαυτό μου.

Έλευθ. άπδοση Φοίβου Δέλφη

ΑΠΟ ΤΗ ΣΠΙΝΑ ΛΟΓΚΑ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΛΕΠΡΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ Κ. ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΚΑΚΗ

"Ενας άνθρωπος με πεντ' έξη γράμματα πάνω είναι πάντα ένα εκλεκτό πρόσωπο σ' ένα χωριό με 20-25 σπίτια. Και θέλεις γι' αυτό το λόγο, θέλεις γιατί ό Νικόλας δεν εύρισκε άλλοτε χωρίς δουλειά πρόθυμο να τον συντροφιάζει στη βάρκα, μ' έπαιρνε πολλές φορές στο ψάρεμα.

Εΐχαμε νετάρει άπό νωρίς τά παραγάδια και τ' άπόγιομα δολώσαμε και ξεκινήσαμε για την ξέρα που είναι στ' άνοιχτά άπό τη Σπίνα λόγκα κι' άνάμεσα στον Κάβο Άφορεσμένο και Κολοκύθα. Με το βασίλειμα του ήλιου βρισκόμαστε «στο τόπο».

Ο καιρός ήτανε «μπουνάτσα» κι' άρχισαμε να καλάρουμε τά παραγάδια με το «μούχρωμα» που ναι ή καλύτερη ώρα.

Σάν άποτέλειωσε το καλάρισμα γυρίσαμε στη σαμαδούρα μας κι' άνάψαμε ένα τσιγάρο για να τά περιμένουμε λίγο «να ψαρέψουνε». Έτσι γίνεται πάντα.

Σε κάτι τέτοιες ώρες οι ψαράδες έχουνε πάντα κι' άπό μιά ιστορία έτοιμη, που πολλές φορές ξεπερνά και τις επιτυχίες των κυνηγών. Γι' αυτό κι' αν καμιά φορά τύχει να πούνε την άλήθεια, τη συνοδεύουνε πάντα με τον όρκο «...να με φάει ή θάλασσα», που ναι φοβερός για τους θαλασσιούς.

Ανάμεσα στα παραγάδια μας και στη στεριά βρισκότανε ή Σπίνα λόγκα. Δυό τρία φώτα που τρεμοσβύνανε άπό τη μεριά του πελάγους, γιατί τά πολλά σπίτια είναι προς τη στεριά, μαρτυρούσανε την ύπαρξη της ζωής πάνω στον βράχο των λεπρών.

Ο Νικόλας «κρατώντας τη βάρκα στα κουπιά», με το τσιγάρο κολλημένο στο κάτω χέλι που τον άνάγκασε να μισοκλείνει τ' άριστερό του μάτι, είχε άφίσει το βλέμμα του να χαϊδεύει με μιά παράξενη αΐγλη το νησί των λεπρών.

—...Αΐ ρε κακόμοιρη Σπίνα Λόγκα!... Πόσος κόσμος δεν έχει φάει ψωμί άπό τά χέρια σου!...

—...Και τι χέρια!... Συμπλήρωσα γώ που μου χαν άποτυπθεί στη μνήμη μου τά πρισμένα και χωρίς δάχτυλα χέρια των άρρώστων.

—...Ξαίρεις πόσες φορές τους έχω πουλήσει ψάρια;

—...Μα πές μου μωρέ Νικόλα, στο θεό σου, δεν τρομάζετε να παίρνε.ε λεφτά άπό τους λεπρούς;

—...Χά.. χά..! Ένα πλούσιο γέλιο ήταν ή άπάντησή του... Να φοβηθώ;... Χά.. χά..

Έγώ άναψα κι' άλλο τσιγάρο, άσυναίσθητα, ενώ κρατούσα άκόμη στο χέρι μου το προηγούμενο.

—Άκουσε να σου πώ!... Συνέχισε έπίσημα... Σ' αυτόν τον τόπο μένω άπό τότε που βάλανε τους λεπρούς στη Σπίνα Λόγκα για να έξαναγκάσουνε τους Τούρκους που καθότανε μέσα να φύγουν. Κι' άπό τότε ζω με τά λεφτά που παίρνω άπό τους λεπρούς κι' άπ' αυτούς που συναλλάσσονται μαζί τους.

Κι' όχι μόνο το δικό μας χωριό μα κι' όλα τά χωριά τριγύρω ζούνε άπό την συναλλαγή με τους άρρώστους... Αΐ λοιπόν. Δεν σου φαίνεται παράξενο το ότι άπό τά χωριά αυτά δεν έχει βγει κανένας λεπρός μέχρι σήμερα;...

—...Μα νομίζω πως ύπάρχει ύπηρεσία που άπολυμαίνει τά λεφτά πριν τά δώσει στον κόσμο.

—...Κοροφέξαλα!.. Κ' οι μύγιες που σηκώνουνται άπό το πλούσιο γεύμα τους, που κάνανε στην πληγή του λεπρού, και ταξιδεύουνε με τις βάρκες που πάνε κι' έρχονται;... Τις άπολυμαίνει κανείς;...

—Έγώ ξαίρω πως ή άρρώστια είναι κληρονομικό.

—...Τότε γιατί τους έχουν άπομονωμένους;...

—...Χά.. χά.. χά.. Ήτανε πάλι ή άπάντηση του Νικόλα.

—...Δεν μου λές, άκουσες καμιά φορά την ιστορία της... (είπε κάποιον όνομα που θα μου έπιτρέψετε να μην αναφέρω γιατί ίσως και σήμερα άκόμα να βρίσκεται στη ζωή).

—Είναι άπό τις ιστορίες που ξαίρωμε;...

—"Οχι!... «Να με φάσει ή θάλασσα»!..

Παράτησε τά κουπιά και φτίνοντας τά χέρια του μ' ένα ήχηρό «Φτου» τά τριβε τόνα με τ' άλλ. Ήτανε ό τρόπος που σου γύρευε τσιγάρο.

Έριξε μιά ματιά γύρω τριγύρα κι' άνάβοντας το τσιγάρο του άπό το δικό μου ξανάπιασε τά κουπιά λέγοντας άδιάφορα.

—Θα βάλει άγέρα άπό τά μεσάνυχτα κ' ύστερα..λοιπόν. Καθώς ξερείς μέσα στο λέπροκομείο ζούνε έκτός άπό τους άρρώστους και 5-6 γεροί, κρατικοί υπάλληλοι, που λόγω της δουλιάς τους δεν είναι δυνατό να μπαινοβγαίνουνε σαν τ' άλλο προσωπικό. Ο ένας είναι ό Παπάς που τους λειτουργάει, τους ξεμολογά, τους μεταλαβαίνει και στο τέλος τους θάβει κι' όλας κ' οι άλλες είναι οι πλήστες που τους πλένουνε τά ρούχα.

...Ανάμεσα στις τελευταίες είναι κι' γυναίκα που σου είπα παραπάνω, ή όποία είναι σ' αυτή τη δουλιά περισσότερα άπό 15 χρόνια.

...Στην αρχή, όπως κάθε μιά, ύπόφερε πολύ με την ιδέα της άρρώστειας κ' ήθελε να φύγει. Μα το ψωμί ήτανε στο σπίτι της λειψό κι' έτσι... Τι να κάνει;

...Με το τον καιρό συνήθισε κι' έμενε εύχαριστήμένη γιατί έχτος άπό το μηνιατικό, που της έμενε όλο, έκέρδιζε άρκετά συγκρίζοντας τά σπίτια των λεπρών.

...Όταν μπήκε όμως ήτανε νέα γυναίκα και, καθώς ήτανε και καλοφτιαγμένη, την κοιτάζανε λαίμαργα όλοι οι άρρωστοι. Τι τά θέλεις... Κι' αυτοί άνθρωποι είναι.

...Ανάμεσα στους λεπρούς ήτανε κι' ένας, θαρρώ πως ήτανε δάσκαλος πριν, που ή άρρώστια του

δεν είχαν ακόμα προχωρήσει. Τα φρούδια και τα ματοτσίνουρα του μόλις αρχίζανε να μαδάνε. Το μέτωπο και τα μάγουλά του δεν είχαν πάρει ακόμα το χρώμα του μπαγιατικού πλεμονιού κι' ούτε τ' αυτιά του είχανε στολιστεί με τα σκουλαρίκια της φράουλας.

«Η γυναίκα, με τα είκοσιπέντε της χρόνια, δεν άρχισε να τον ξεχωρίζει απ' τους άλλους και στο τέλος για να μην τὰ πολυλογώ, τον παντρεύτηκε.

...Ζήσανε 5-6 χρόνια μαζί. Κι' όσοι την είδαγε λέγανε πως όσην ώρα δεν ήταν στη δουλειά της δεν ξεκόλλαγε από κοντά του.

...Όσπου μιὰ μέρα, θέλεις γιατί για το χατήρι του παραμελούσε τη δουλιά της θέλεις γιατί κανέναν κομματάρησ ήθελε να διορίσει κάποια άλλη, την πάψανε. Κι' επειδή η εξέταση που της κάνανε βρέθηκε πάλι «αρνητική» την διατάξανε να βγει από το λεπροκομείο.

...Χμ... Εύκολο πράγμα!... Να βγει!... Και πού να πάει;

... Είχε βέβαια μερικά παραδάκια. Μὰ πού να πάει;...

...Στο χωριό της ;... Για να τὴ βλέπουνε οἱ χωριανοί της και ν' ἀλαργαίνουνε μούρμουρίζοντας... «Η γυναίκα του λεπρού!.. Η γυναίκα του λεπρού...» Έτσι ;...

...Όσο βρισκόμαστε στη Σπίνα Λόγκα ὁ τίτλος αὐτὸς δὲν τὴν ἐνοχλοῦσε. Μὰ ἔξω ;...

...Κ' ὕστερα ὁ ἄντρας τῆς ἦτανε στὰ τελευταῖα του. Έτσι θὰ τὸν παρατοῦσε νὰ φύγει ;... Ποτέ!...

... Τὸ σκεύτηκε, τὸ καλοσκέυτηκε και στὸ τέλος πήρε τὴν ἀπόφασή τῆς. Θὰ γινότανε λεπρή!...

... Όπως κάθε βράδυ, καθάρισε τὶς πληγὲς τοῦ ἀνδρός τῆς και κάθησε στὸ προσκεφάλι του μέχρι νὰ κοιμηθεῖ. Ὑστερα πήρε ἕνα ξουραφάκι και ἀφοῦ πασάλευσε καλά τὸ μπράτσο τῆς μ' ἔκρημα πού μάζεψε ἀπὸ μιὰ πληγή τ' ἀνδρός τῆς, πλη-

σίασε τὸ ξουραφάκι στὸ χέρι τῆς. Μὰ ἀθελά τῆς τὸ μάτι τῆς στηλώθηκε στὰ δυὸ-τρία εἰκονισματάκια πού ἔχε κρεμάσει στὸν τοῖχο, κι' ἄρχισε νὰ σταυροκοπιέται.

...«Συχώρεσέ με Παναγία μου» εἶπε και τὸ δάκρυ τῆς πετάχτηκε σὰν ὄριμη ρόγα σταφυλιού.

... Μὲ θολώμένο τὸ φῶς τῆς ἀπὸ τὸ δάκρυ χάραξε βιαστικά, γιὰ νὰ μὴ μετανοιώσει, στὸ μπράτσο τῆς τὸν πρώτο σταυρὸ κι' ὕστερα κι' ἄλλους... κι' ἄλλους ὥσπου τὸ αἷμα τῆς ἀνακατεύτηκε με τὸ ἔκρημα κι' ὕστερα πέταξε τὸ ξουραφάκι κι' ἔγυρε πλάι στὸν ἄνδρα τῆς.

... Η πράξη τῆς αὐτῆ, πού τὴν ἔκανε μόνη τῆς γνωστή, ἀνάγκασε τὴ Διεύθυνση τοῦ ἰδρύματος ν' ἀναβάλει τὴν ἀπομάκρυνσή τῆς «μέχρι νεωτέρας διαταγῆς».

... Θέλεις τώρα νὰ τὰ δεῖς ;... Πήγαινε... Ἔχουνε περάσει περισσότερα ἀπὸ 5 χρόνια ἀπὸ τότε πού θάψε τὸν ἄντρα τῆς κι' ὅμως αὐτὴ ζεῖ!.. Κ' εἶναι πὸ γερὴ ἀπὸ σένα κι' ἀπὸ μένα...

... Αἴντε τώρα!.. Πιάσε τὰ κουπιά γιατί τὸ παρακουβεντιάσαμε.

Τὸ ρυθμικὸ παφλάτισμα τῶν κουπιῶν κοβότανε κάπου κάπου ἀπὸ τὰ ἐπαγγελματικὰ παραγγέλματα τοῦ ψαῖα καθὼς τραβοῦσε τὰ παραγάδια...

— ...Κοντά... Ἀνοιχτά... Ἀπάνω σου... Μὰ τί στὸ διάλο!... Πού ἔχεις τὸ νοῦ σου ;...

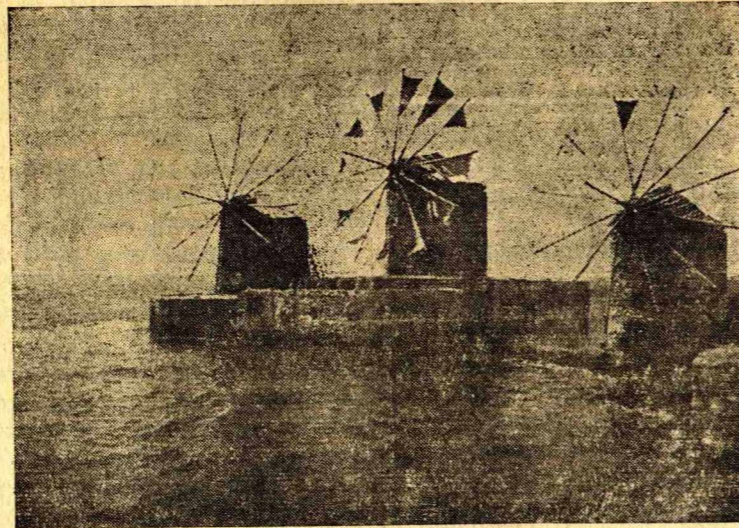
Και πραγματικὰ ἐγὼ τὴν ὦρα κείνη σκεπτόμουνά... Ἀραγε, λὲς νά ναι ἀλήθεια ;... Μὰ εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν κολλήσει ;... Ἡ μήπως δὲν πέτυχε τὸ μπόλι ; Ἡ, κι' ἀκόμα μήπως χρειάζονται πολλὰ χρόνια γιὰ ν' ἀναπτυχθεῖ τὸ μικρόβιο ;...

Ὅπως κι' ἔχει ὅμως τὸ πρᾶμα αὐτὴ ἔλυσε τὸ πρόβλημα.

Ὁ τίτλος «ἡ γυναίκα του λεπρού» μπορεῖ νὰ εἶναι βαρὺς γιὰ τὸν ἔξω κόσμο. Μὰ γιὰ τὴν Σπίνα Λόγκα ;... Χά... χά... χά... Σπουδαία τὰ λάχανα!...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΑΚΗΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΤΟΠΕΙΟ ΣΤΗ ΜΥΚΟΝΟ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΠΕΥΜΑ

(Συνέχεια και τέλος)

Κατὰ βάθος ὅμως εἶναι δραματοῦργος καθαρὰ χριστιανὸς σὰν τὸν γηραιότερο συνάδελφ ὄτου τὸν Πῶλ Κλώντελ, τὸν περίφημο συγγραφέα τοῦ ἔργου «Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου». Ἀπὸ τὸν προγενέστερό δέχεται πολλές φορές τὴν εὐεργετικὴ δραματικὴ ἐπίδραση. Κι' οἱ δυὸ τοὺς ὑπῆρξαν διάσημοι θεατρικοὶ συγγραφεῖς πρὶν ἀκόμα παιχθοῦν τὰ ἔργα τοὺς ἀπὸ σκηνῆς. Βέβαια, ἐπιειλημένως δὲν κατανοήθηκε ἀπὸ διευθύνσεις θεάτρων ἀλλ' ὅμως ξεσήκωσε στοὺς κύκλους τῶν νέων ἀπερίγραπτους ἐνθουσιασμοὺς. Οἱ θαυμαστὲς και οἱ ὀπαδοὶ του εἶναι διαλεκτοὶ μὰ ὅλοι τοὺς δυναμικοὶ και πολεμικότατοι. Γ' αὐτὸν ἡ ἰδέα εἶναι ἡ πηγὴ και τὸ ἐλατήριο τοῦ δράματος. Ἡ ἰδέα ἐξαγνισμένη ἀπὸ τὴν ποίηση. Ἡ ἰδέα ἥλιος πού καταυγάζει τὰ πάντα.

Ὅμως στὴν ἐκλογή τῶν ὑποθέσεων παρουσιάζει μιὰ χαρακτηριστικὴ γράμμὴ ἀντίθετη πρὸς τὴν τοῦ Σάρτρ. Τὸ τραγικὸ στοιχεῖον δε πηγάζει μόνο ἀπὸ ἀπίθανες και ἀσυνήθιστες καταστάσεις, ἀπὸ περίπλοκες και συχνὰ ἀνατριχιαστικὲς περιπτώσεις τίς ὁποῖες κατὰ κόρον δημιουργεῖ ὁ συγγραφέας γιὰ νὰ ὑπάρξει τραγωδία. Γιὰ νὰ βρεθεῖ ὁ ἄνθρωπος μέσα στὴν τραγικότητα δὲν χρειάζονται συμβάντα πρωτάκουστα, γεγονότα ἀλλόκοτα πού τοῦ σπᾶνε τὴ μονοτονία τῆς καθημερινῆς τῆς ζωῆς. Ἡ ζωὴ ἡ πιὸ ἀπλή, ἡ πιὸ κανονικὴ, ἡ πιὸ συνηθισμένη ἑνὸς πατέρα, ἑνὸς συζύγου ἔχει τὴν τραγικότητά τῆς και αὐτὸ μᾶς ἐνδιαφέρει γιατί με τὴν τραγικότητα αὐτὴ παίζεται ἡ τύχη τοῦ καθενὸς μας. Μιὰ τραγὴ ἀπόδειξη τῶν προλεγόμενων ἔδωσε ὁ Γκαμπριέλ Μαρσέλ στὸ θεατρικὸ του ἔργο «Ἐνας ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ».

Ἡ γυναίκα διαμαρτυρομένου πάστορα πού ἀπάτησε στὴν ἀρχὴ τοῦ γάμου τὸ συζυγικὸ τῆς στεφάνι ἔχει τὸ θάρρος νὰ ὁμολογήσει στὸν ἴδιο τὸν ἄντρα τῆς τὸ ἀμάρτημά τῆς. Ὁ πάστορας ὄχι μόνο τὴ συγχωρεῖ ἀλλὰ υἱοθετεῖ ἡ μᾶλλον θεωρεῖ σὰν δικό του τὸ κοριτσάκι πού θὰ γεννηθεῖ. Μὰ μιὰ μέρα ὁ ξεχασμένος ἐραστὴς ἐμφανίζεται. Ἡ παλιά του ἐρωμένη τὸν ἀπωθεῖ. Ὅσῳ θολώνεται ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς συζυγικῆς ἐστίας και μέσα στὴ θολούρα αὐτὴ ὁ σύζυγος διερωτᾶται ἐὰν πραγματικὰ συγχώρεσε τὴ γυναίκα του ἀπὸ γενναιοψυχία ἢ μόνον γιὰ νὰ ἔχη στὸ μέλλον τὴν ἡσυχία του ; και τὸ δράμα τελειώνει ὅταν ὁ πάστορας βυθίζεται σ' ὑπερφυσικοὺς στοχασμοὺς ἀναμένοντας Ἐκεῖνον (τὸν Θεὸν) πού θ' ἀποκαλύψει τὸν πραγματικὸ ἑαυτό μας. Στ' ἀλήθεια

Στὸ παραθύρι ἡ ἀνάμνηση σὰν κορασιά κρεμιέται. Μὲς' στὸ γαλάζιο σύγνεφο ἡ αὐγὴ γλυκοκοιμείται. Μιὰ ροδοδάφνη μᾶθησε στοῦ ποταμοῦ τὴν ἄκρη. Μαρμάρωσε στὸ μάτι μας τῆς ἀγωνίας τὸ δάκρυ.

Μὲς' ἀπ' τὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν κινοῦνε οἱ πεθαμένοι
[μένοι
τὰ ὄνειρα τ' ἀπονύχτερα κι' οἱ πόθοι οἱ γελασμένοι
κι' εἶναι στοιχεῖα οἱ ἀγάπες μας πού ξευνοχτοῦν τὰ
[βράδια
τροτέζες πού προσμένουνε στὰ πεζοδρομία τ' ἄδεια.

ΝΙΚΟΣ ΜΠΟΧΛΟΓΥΡΟΣ

δὲν ἔχουμε τὸ «γνώθι σ' αὐτόν». Ἄς μὴ κρίνουμε... ὄχι μόνον τοὺς ἄλλους ἀλλὰ και τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτό μας. Δὲν γνωρίζουμε τὰ προσωπικά μας μυστικά, ἀγνοοῦμε τὰ λόγια πού γιὰ μας ὁ Θεὸς προφέρει—Ἐκεῖνος μόνο τὰ ξέρει.

Στὸ δράμα του αὐτὸ ὁ Γκαμπριέλ Μαρσέλ ἀπαντᾷ στὸ πρόβλημα πού ἔθεσε ὁ Σάρτρ στὰ «βρώμικα χέρια». Δὲν μποροῦμε οὔτε νὰ κρίνουμε, οὔτε νὰ ἐρμηνεύσουμε τὴν περασμένη μας ζωὴ, μᾶς ἐπιτρέπεται μόνο νὰ τὴ συνεχίσουμε και ἔτσι νὰ τῆς δώσουμε τὴν ὀριστικὴ τῆς ἔννοια. Εἶναι ἀξιοσημείωτο πὼς ἕνα θεατρικὸ ἔργο με θέμα τόσο ἀπλό, σὲ τόνο εἰρηνικότατο, με διαλόγους παρμένους ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζωὴ ἑνὸς σπιτιοῦ ἔφθασε σὲ ὕψος μεγάλης τέχνης με τὴν ἀντίθεση τοῦ θρησκευτικοῦ και τοῦ ἠθικοῦ ἀνθρώπου. Καμμιά ἐνταση ὕστερικη σὰν τοῦ «Huis Clos» και ἄλλων δραμάτων τοῦ Σάρτρ, καμμιά βεβιασμένη δραματικὴ κίνηση. Ὅλο τὸ δράμα εἶναι ἐσωτερικὸ. Τὸ ἔργο αὐτὸ μ' ὄλη τὴ μεγαλοπρεπὴ ἀπλότητα και τὸν ἀπέριττο δραματικὸ διάκοσμο σφοδρὰ ἀντιτίθεται στὴν ἀλλόκοτη θεατρικὴ παραγωγή τοῦ Σάρτρ και ἴσως σὲ πολλὰ σημεία νὰ τὴν ξεπερνάει...

Μὲ τὴν πρόχειρη αὐτὴ μελέτη ἴσως ὁ ἀναγνώστης νὰ σχηματίσει μιὰ ἰδέα τῶν διαφόρων ρευμάτων τοῦ ὑπαρξισμοῦ. Ἀργότερα θὰ ἐπιθυμούσαμε νὰ δίναμε συνοπτικὰ μιὰ ἀνακεφαλαίωση τῶν διαφόρων τάσεων αὐτοῦ χωρὶς βέβαια νὰ ἔχομε τὴν ἀπαίτηση ν' ἀποκαλύψουμε πλῆρως τὸ μυστήριον τῆς ὑπαρξικῆς φιλοσοφίας. Ἄλλωστε ἡ φιλοσοφία αὐτὴ εὐρίσκεται ἐν πληρῆει ἐξελίξει και δὲν ἔφτασε ἀκόμα στὴν πληρωτῆτά τῆς.

ΙΩΣΗΠΟΣ ΠΡΕΛΩΡΕΖΟΣ

Απ' όταν είδε το φως το συρρεαλιστικό κίνημα, δεν έλειψαν οι φωτισμένοι άνθρωποι, που είτε το αγνόησαν με το έργο τους, είτε και το καταδίκασαν με την κριτική τους. Είναι κι' αυτό ένα έγκεφαλικό κατασκευάσμα, προκαλεσμένο από θεωρίες αμφίβολες κι' αντικαλλιτεχνικές, όπως ήταν ο φουτουρισμός, μα πιά μηχανικό, που ενώ κινείται μέσα στον πιο άκρατο υποκειμενισμό, στερείται κάθε προσωπικής πρωτοτυπίας. Στόν τόπο μας μπήκε σά θύελα. Βρήκε τόσους οπαδούς, όσους και φιλόδοξους, που με την αληθινή κ' αιώνια τέχνη της παράδοσης, ήταν αδύνατο να ικανοποιήσουν τη φιλοδοξία τους. Κ' οι μωροφιλόδοξοι αυτοί, που το ελληνικό περιβάλλον γεννάει αναρίθμητους, γέμισαν τη λογοτεχνική μας ατμόσφαιρα σά σμήνος σπουργίτια, που καμιά φορά μαζεύονται στίς πυκνές φυλλωσιές και ξεφωνίζουν όλα μαζί. Οι φωνασιές τους μās ζάλισαν τ' αυτιά' οι άνοητοι γοίφοι τους μās έκαμαν να πλήξουμε, και το άδικαιολόγητο κατακομιμάτισμα του κακού πεζού λόγου τους, του στερημένου κάθε είρμου, σέ άνισες άράδες, τάχα πώς είναι στίχοι, μās έφερε τά ειρωνικά γέλια. Κι' άρχισε να εκδηλώνεται πυκνότερα ή αντίδραση. Αυτές τις ήμέρες στίς σελίδες του «Νέου Νουμά», έχτος από το άρθρο του κ. Γ. Σαραντή «Ο συρρεαλισμός στην έμφάνιση και έφεση του», αναδημοσιεύονται και δυο παλαιότερα σχετικά άρθρα, ένα του κ. Μ. Αύγερη κ' ένα του κ. Γιάν. Παναγιωτόπουλου. Έπίσης στή «Καθημερινή», 7 Απριλ. 1950, ο κ. Κλ. Παράσχος, κρίνοντας κάποιο ποιητικό βιβλίο, ζητεί να συγκρατήση το συγγραφέα του από το συρρεαλιστικό κατακλύσιμα που έχει πάρει: «Αλλ' άκριβώς —γράφει— ή τάσις αυτή... κινδυνεύει να φέρη την ποίηση σ' ένα πραγματικό αδιέξοδο, να την κινή αισθητή (δὲ λέω νοητή)... μονάχα από τον ποιητή της». Και πρέπει να προστέσουμ' έμεϊς: «που ασφαλώς έπειτ' από κάποιο χρονικό διάστημα, δὲ θά ξερῆ κι' ο ίδιος τί τον έκαμενά γράψη τους γοίφους του». «Ός τόσο είμαστε βέβαιοι πώς εκείνο που θά καταδικάση στήν αφάνεια το άνόητο αυτό κίνημα, είναι ο χρόνος, που θά δείξη χεροπιαστά πώς, για τη σύνθεση συρρεαλιστικών κατασκευασμάτων δὲ χρειάζεται κανένα ταλέντο, καμιά ευαισθησία, καμιά προετοιμασία' πώς όλοι θά'ναι άκατανόητοι τόσο στους άλλους όσο και στον εαυτό τους, και μιά και δὲ χρειάζεται νάχη κανείς γνώσεις, ταλέντο, προετοιμασία, έμπνευση κλπ. θά'ναι εύκολο στον καθένα και σὲ κάθε στιγμή να σκαρώνη συρρεαλιστικά κατασκευάσματα. Η εύκολία, κ' ή πληθώρα, θά φέρουν μοιραία την άνυποληψία και την εγκατάλειψη. Γερ. Σ.

ΜΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Η Συμφωνική εταιρεία τής πόλης Βαβυλών τής Αμερικής στήν περίοδο της ανάμεσα στους μεγάλους μουσικούς του κόσμου, Σούμπερτ, Παχανίνη, Ραίη κτλ, περιέλαβε και το Συμφωνικό ποίημα του κ. Αϊμύλιου Σπήλιου. Η έφημερίς «Αετός τής Βαβυλών» αναφέρει το ποίημα του κ. Σπήλιου μ' επαινετικά σχόλια.

Φ. Γιοφύλλη: Δαιδάλεα, ποιήματα.

Τάχη Τσιάκου «Πεταλίδες» ποιήματα: Έκδότης Μαυρίδης.

Αργύρη Κωστή «Η Μπαλλάντα τής Λενιώσ» ποιήματα, εκδότης: «Τά Πειραιικά Χρονικά».

Μιχάλη Κατσαρού «Μεσολόγγι» Συνθετικό ποίημα: Έκδότης «Ποιητική Τέχνη».

Προτού καταπιαστώ με το σημειώμά μου αυτό είχα πολλές ταλαντεύσεις για το αν θάρρεπε να το γράψω. Πάντα όσάκις άσχοιοῦμαι με άρχαιότερους μου στή θητεία τής τέχνης με πιάνει ένας παράξενος διασαγμός που τον δικαιολογεί ο βαθύς σεβασμός μου γι' αυτούς. Μάλιστα ο διασαγμός μου αυτός πολλές φορές μεταβάλλεται σὲ θλίψη, όταν βλέπω άγθρόπους πνευματικά φτασμένους, αισθητικά έμπειρους και με σωστους πνευματικούς προσανατολισμούς, να παρουσιάζουν εργασίες που δυσφημοῦν και τον εαυτό τους και την έννοια τής τέχνης.

Ζοῦμε σὲ μίαν εποχή που έχει κάνει άντρες και τά παιδιά τής κούνιας. Η ίδια ή ζωή μας δοσμένη, άπλά και άπεριττα κλείνει μέσα της ένα συγκλονιστικό ένδιαφέρον. Τά πνευματικά μας προβλήματα είναι τόσο σοβαρά και ύψηλά, που πιάνοντας τά νιώθει σάμπως το άνάστημά σου να μεγαλώνει. Κι' όμως μέσα σ' αυτή την εποχή βρίσκονται πνευματικά άνθρωποι που, αν και τά νιώθουν όλα όσα πιά πάνω άνέφερα και μάλιστα ίσως καλύτερα από τον κάθε ένα σου προσφέρουν όμως βιβλία όπως ή «Δαιδάλεα». Παραθέτω μερικούς στίχους:

Μποῦτια, προπάντων και κασάτες... —Τώρα χτύπημα ξαφνικό καρδιάς το νοῦ τραντάζει σύγνεφα μαύρα λυώσαν τις κασάτες σύγνεφα μαύρα κόντιναν τά μποῦτια.

Και πιά κάτω:

Νά ζουμερά, να τραγανά, μελένια ροδάκινα, στηθάκια, μηλαράκια μπρατσάκια, ροδανθένια ή γαλατένια μάγουλα, ρόδια, χείλια κερασάκια.

Έγώ προσωπικά μένω κατάπληκτος προστά σ' αυτούς τους στίχους και ή κατάπληξή μου μεταβάλλεται σὲ θλίψη βαθειά, όταν σκεφτώ πώς ο άνθρωπος που τους εμφάνισε έχει πίσω του μίαν ιστορία άρκετά αξιόλογη.

***

Ο κ. Τσιάκος άπ' το πρώτο του ακόμη βιβλίο έμφανίστηκε σάν ένας φανατικός τής ποιητικής φόρμας. Κατόπιν ή θητεία του σὲ καινούργιους δασκάλους, μαέστρους τής φόρμας, όπως ο Τέλλος Άγρας κ. ά. τον βοήθησε να εξελίξει το εκφραστικό του όργανο φτάνοντάς το σὲ μίαν άριότητα άρκετά αξιόλογη.

Δυστυχώς όμως ή προσπάθειά του αυτή τον έκανε ν' απομακρυνθεί πολύ από το βασικό σκοπό τής ποιητικής προσπάθειας.

Έτσι οι ποιητικές του επιτεύξεις έξω από τη μορφή δὲν είχαν κανένα βαθύτερο περιεχόμενο και δὲν άφιναν καμιά προέχταση στον αναγνώστη εκτός από μιά επιδεσμική έντύπωση μιάς φευγαέας και άβαθης ικανοποίησης.

Αν κάθε έργο τέχνης κρίνεται με μόνη την πρόθεση του δημιουργού του ασφαλώς ο κ. Τσιάκος βρίσκει κάποια δικαίωση, κρίνόμενος με το μέτρο που ο ίδιος σου προσφέρει για τον εαυτό του.

Όμως δὲν μπορεί για κανένα λόγο να μās πείσει σήμερα, ότι ποίηση είναι μόνο ή προσπάθεια για ένα χαριτωμένο ξετύλιγμα του στίχου όπως στο ποίημά του «Ψαροπούλα» που άγωνίζεται λὲς να κρύψει την έλλειψη οποιασδήποτε καλλιτεχνικής και πνευματικής άνησυχίας.

Έχουμε την γνώμη όμως πώς ο ποιητής είναι βασικά και κύρια πνευματικός άνθρωπος και μάλιστα άπ' τους πιά ευαίσθητους και εποπτικούς.

Και ποίηση είναι «κάτι άλλο, κάτι πιά πολύ» από κείνο που δίνει ο κ. Τσιάκος για να θυμηθούμε ένα στίχο του Χάινε.

Όταν το πιστέψει αυτό ο ποιητής τότε ασφαλώς θά δώσει πολύ αξιολογότερα πράγματα, γιατί όμολογουμένως έχει στά χέρια του ένα άρτιο γλωσσικό και τεχνικό όργανο.

Ίσως εκείνο που λείπει από τον κ. Τσιάκο να είναι το πιά ουσιαστικό πάντως όταν θελήσει μπορεί να το κατακτήση. Τά ποιήματά του «Λεύκα» και «Επίγραμμα» παρέχουν άρκετές έλπίδες.

**

Ο κ. Κωστής μās παρουσιάζει το δεύτερο βιβλίο του, για μās όμως που, παρ' όλο τον προσωπικό σύνδεσμο, δὲν είχαμε την εύκαιρία να διαβάσουμε «Την πορεία αγάπης» ή σημερινή έπαφή μαζί του είναι και παρθενική. Η «μπαλλάντα τής Λενιώσ» που είναι και το βασικό ποίημα τής πλακέτας δείχνει έναν πνευματικό άνθρωπο με ένδιαφέροντες προσανατολισμούς και άρκετά προσόντα. Η Λενιώ είναι ο αντιπροσωπευτικός τύπος τής φτωχής κοπέλλας που ενώ είναι πλασμένη για τον έρωτα και τη ζωή συντρίβεται κάτω άπ' την κοινωνική άδικία και την οικονομική έξαθλίωση:

«Στή γειτονιά μου δὲν άνθοῦν χαμόγελα και ρόδα Στή γειτονιά μου μόνο οι άνθρωποι μεγαλώνουνε [γρήγορα]

Είναι ή φτώχεια λίπασμα Κι' είναι οι μεγάλες φάμπρικες κοντά πολύ κοντά Στή γειτονιά μου δὲν άνθοῦν χαμόγελα και ρόδα γεννήθηκε όμως κι' άνθισε ή Λενιώ»

Και πιά κάτω με μιά σπαραχτική απλότητα κλείνει την ιστορία τής Λενιώσ:

«Πέθανε νέα κι' όμορφη ή Λενιώ δὲν έχει πιά λουλοῦδι ή γειτονιά μου».

Οι στίχοι που παράθεσα πιά πάνω είναι ζεστοί, ρεαλιστικοί άνθρωπινοι. Έχουν μιά συγκίνηση πηγαία και για τοῦτο ειλικρινή και άπεριττη. Όμως

δὲν έχει ο κ. Κωστής παντού την ίδια επιτυχία. Η προσπάθεια του να δώσει έκταση στο ποίημά του τον ζημίωσε ποιητικά. Αν το τραγούδι δινότανε με μεγαλύτερη συντομία θά ήτανε ένα άρτιο και άρκετά αξιόλογο ποιητικό επίτευγμα. Τότε θ' άπόφευγε ο κ. Κωστής και τη ρητορία και τους πλατυσμούς που μολεύουν την αληθινή του συγκίνηση. Κλείνοντας το σημειώμά μας έχουμε τη γνώμη ότι ή «Μπαλλάντα τής Λενιώσ» είναι μιά άρκετά αξιόλογη προσπάθεια που δὲν πείνει στο κενό.

Ο κ. Κατσαρός είναι ένας νέος ποιητής που αν θελήσουμε να τον τοποθετήσουμε θά του δόσουμε μιά θέση στους νέους ποιητές μας τής παρακαμής.

Δυο τρία ποιήματά του που διαβάσαμε σὲ περιοδικά μās έδειξαν ένα πνευματικό άνθρωπο με θυλική ιδιοσυγκρασία και με μιά ευαισθησία τελείως παθίτική.

Μὲ το «Μεσολόγγι» του ο ποιητής προσπάθησε να πραγματοποιήσει μίαν άνάταση, να βρει έναν τρόπο φυγής από τον εαυτό του.

Το ήρωϊκό θέμα του «Μεσολογγίου» του έδινε αυτή την εύκαιρία. Όμως δὲν κοπίασε στην προσπάθειά του αυτή. Το θέμα του δὲν είναι παρά ελάχιστα βιωμένο και ο ποιητής δείχνεται άνισος με άρκετές άρετές μα και με φανερές άδυναμίες.

Έτσι ενώ κατορθώνει να δημιουργήσει ένα κάποιο κλίμα για να υποβάλλει τις προθέσεις του, δὲν κατορθώνει όμως να στήσει ούτε μιά μορφή γύρω από την οποία να κινήσει το πλήθος του λυρικού έπους του. Αυτή του ή πλαστική άδυναμία δικαιολογεί άπόλυτα και τη γνώμη μας, ότι είναι ποιητής τής παρακαμής και ξεγγει την καταφυγή του σὲ ρητορικά σχήματα. Πάντως πρέπει να όμολογήσουμε πώς, παρ' όλες τις άδυναμίες και τη χαλαρότητα τής σύνθεσης, το βιβλίο του παρουσιάζει έναν ποιητή λίγο πρωτόπειρο ίσως, όμως με σημαντικά και έλπιδοφόρα προσόντα.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΣΑΡΑΝΤΗΣ

Ν. Γ. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ: Τὸ Λαύριο τοῦ Γ. Σαραντή

Το βιβλιαράκι του κ. Δασκαλόπουλου, μπορεί να χαρακτηριστεί έργο αγάπης, γιατί είναι δύσκολο στους σημερινούς καιρούς των αντιμαχόμενων πνευματικών και ιδεολογικών ρευμάτων να βρίσκεται ένας ποιητής και να μιλεί για έναν άλλο ποιητή ίσως ψυχικά συγγενικό του, ψυχικά μόνο γιατί ενώ ο κ. Δασκαλόπουλος συγκινείται και δονείται κυριαρχικά από τη ζωή και τη φύση του χωριού, αντίθετα ο κ. Σαραντής είναι πνευματικός έπόπτης τής ζωής και τής ουσίας τής πολιτείας.

Όστόσο ο κ. Δασκαλόπουλος αναλύοντας το συνθετικό ποίημα «Λαύριο» του Σαραντή, ποίημα που πάλλεται από σπαρταριστή μοναδικότητα για την ουσία μιάς πολιτείας που άργοπεθαίνει, βρίσκει την αληθινή του όψη και το αναλύει με ικανότητες δημιουργού-κριτικού άληθεύοντας την άνάγκη ότι ο δημιουργός, ο ποιητής είναι πρώτα και κύρια κριτικός.

Γ.Μ.Π.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΕΜΑ ΣΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ἡ ἐπίδειξη τοῦ Ἑλληνικοῦ φορέματος ποῦ ἔγινε στὸ Βασιλικὸ Θέατρο, ἔδειξε ποιῆς δυνατότητες προσφέρει ἀκόμα στὴ Μόδα τὸ Ἑλληνικὸ περιβάλλον μὲ τὸ παρελθόν του καὶ τὸ παρὸν του.

Ἡ ἐπίδειξη αὐτὴ ἄρχισε μὲ τὰ ἱστορικὰ κοστούμια ἀπὸ τὴ Μινωικὴ ἐποχὴ ὡς τὶς ἡμέρες μας. Δυὸ κοστούμια ἐμνευσμένα ἀπὸ τοιχογραφίες τῆς Κνωσοῦ μᾶς μεταφέρουν στὴν Μινωικὴ ἐποχὴ. Ὁ χρυσὸς Ἑλληνικὸς Αἰώνας ἀποδίδεται μὲ τὸν Ἠνίοχο καὶ Ἄρτεμις. Ἡ Ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ μὲ δυὸ κοστούμια ἐμνευσμένα ἀπὸ ἀγγεῖα, χάσμα ὀφθαλμῶν σὲ χρῶμα καὶ ἐκτέλεση. Τὰ μωσαϊκὰ τῆς Ραβένας ἐνέπνευσαν τὸν Ἑλληνα Καλλιτέχνη γιὰ νὰ μᾶς δώσει ἓνα κοστούμι ἐποχῆς Μ. Κωνσταντίνου καὶ ἐποχῆς Ἰουστινιανοῦ. Ἡ Φραγκοκρατία καὶ οἱ σταυροφορίες ἀφῆκαν τὰ ἴχνη τους σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ ἑλληνικοῦ βίου. Δυὸ κοστούμια τῆς ἐποχῆς αὐτῆς μᾶς τὸ βεβαιώνουν.

Ἀκολούθησαν Ἑλληνικοὶ χοροί, ὅπου θαυμάσαμε τὶς τοπικὲς μᾶς ἐνδυμασίες. Κατόπιν ἄρχισαν νὰ παρελαύνουν τὰ σύγχρονα φορέματα. Νυχτικὰ ἀραχνούφαντα, ντὲ ζαμπιγιέ καὶ πυζάμες, καὶ τελευταία εἶδαμε τὰ φορέματα τὰ πρωϊνά, τὰ κοκταίηλ καὶ βραδυνά. Ἀκόμα καὶ ρόμπ ντὲ πλάζ. Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ ὠραία, ἄλλα πολὺ ὠραία, ἄλλα καὶ μερικὰ θὰ μπορούσαν νὰ παραληφτοῦν. Θὰ ἦταν βέβαια ἀδύνατο νὰ περιγράψω κανεὶς ὅλα ὅσα ἔκαναν ἐντύπωση, πάντως ὁ Ὑμηττὸς τοῦ Οἴκου Τσουχλοῦ, μὲ τὶς παραλλαγὰς τῶν χρωμάτων του ἦταν πολὺ ὠραία ἰδέα καὶ ἐχτελεσμένο μὲ περίσσια τέχνη. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ τὸ Κιονόκρανο τοῦ Οἴκου Μπενβενίστ, θαυμαστὸ ὡς σύλληψη, μὰ σκέφτεται κανεὶς ποιά κυρία θὰ παρᾶστανε τὴν κολόνα μέσα σ' ἓνα κοσμικὸ σαλόνι.

Ἡ ἐπίδειξη τέλειωσε μ' ἐπιτυχία. Κ' ἐπέτυχε γιὰτὶ δούλεψαν μὲ ζῆλο καὶ καιρὸ καλλιτέχνες, κυρίες τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ ξένες, οἴκοι διάφοροι καὶ προπάντος ἡ κ. Γκραϊντ, ἀκούραστη σὲ στοργὴ καὶ ἔργα γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὅλες αὐτὲς ὅμως τὶς προσπάθειες καὶ τὸ ὕλικὸ τὰ πλαισίωσε σ' ἓνα ἄρμονικὸ σῶλο ἢ μπακέττα τοῦ κ. Δ. Ροντήρη, ἡ ἐκτέλεση τῶν ἐσπερινῶν κοστούμιῶν τοῦ κ. Φωκᾶ, τὸ σκηνοκὸ τοῦ κ. Κλώνη, καθὼς καὶ ἡ διδασκαλία στὴν κίνηση καὶ χορὸ τῆς κ. Μάνου. Λ.

Θίασος Κ. Μουσούρη

ΕΝΑΣ ΑΞΙΟΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΥΠΗΡΕΤΗΣ
ΤΟΥ ΤΖ. ΜΠΑΡΡΥ

Τὸ ἔργο τοῦ Τζ. Μπαρρυ εἶναι μὴ εὐχάριστη κωμωδία, ὅπου σατιρίζεται ἀπὸ μὴ μεριὰ ἢ τάξη τῶν εὐγενῶν κ' ἀπ' τὴν ἄλλη ἢ τάξη τῶν ὑπηρετῶν

τῆς Ἀγγικῆς Κοινωνίας. Ἡ πλοκὴ κ' ὁ διάλογος τοῦ ἔργου εἶναι ἀβίαστα καὶ γεμάτα πνεῦμα. Δὲν πρόκειται βέβαια γιὰ ἔργο μὲ ἔξαιρετικὲς ἀξιῶσεις, ἀλλὰ γιὰ ἔργο ξεκούραστο καὶ δροσερὸ.

Ὁ Λόρδος Λόμ ἀποφασίζει νὰ ταξιδέψει μαζί μὲ τὶς τρεῖς κόρες του, τὸν ἀνεψιό του, ἓναν πάστορα, τὸν ἀρχιθαλαμηπόλο του Κράϊτον καὶ μιὰ καμαριέρα. Ναυαγοῦνε ὅμως καὶ τοὺς συναντοῦμε σ' ἓνα ἐρημονῆσι ὅπου ζοῦνε ἐπὶ τρία χρόνια. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα οἱ ὄροι διαβιώσεως καὶ πειθαρχίας ἀντιστρέφονται. Ὁ ὑπηρετὴς Κράϊτον γίνεται ἄξιος ἀρχηγὸς τῶν ναυαγῶν, ὅλοι δὲ οἱ ἄλλοι τὸν ὑπηρετοῦν ὑποταχτικὰ καὶ μάλιστα καὶ οἱ τέσσερες γυναῖκες διεκδικοῦν τὸν ἔρωτά του, ὡς τὴ στιγμὴ ποῦ ἓνα ἀγγλικὸ καράβι, ἀράζοντας στὸ ἐρημονῆσι τοὺς παίρνει καὶ τοὺς ξαναφέρει στὴν Ἀγγλία. Ἐκεῖ ὁ καθένας ξαναπαίρνει τὸ θέση του καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἀριστοκρατῶν καὶ ὑπηρετῶν κυλάει ὅπως καὶ πρὶν ἀπ' τὸ ναυάγιο.

Τὸ ἔργο εἶναι ἀνεβασμένο μὲ ξεχωριστὴ ἄνεση καὶ κατανόηση. Ὁ σκηνοθέτης κ. Ἄλ. Σολωμὸς ἀπέδειξε κ' αὐτὴ τὴ φορὰ πὼς εἶναι προικισμένος μὲ ὅλα τὰ προσόντα καὶ ἓνα εὐρὺ καὶ λαμπρὸ μέλλον ξανοίγεται μπροστὰ του.

Ὁ κ. Κ. Μουσούρης μὲ τὸ θίασό του, μᾶς πείθει ὅτι σέβεται καὶ ἐκτιμᾷ τὸ κοινὸ ποῦ τὸν παρακολουθεῖ. Ὡς ἀρχιθαλαμηπόλος Κράϊτον ὁ κ. Κ. Μουσούρης ἔπαιξε μὲ εὐγένεια τὸ στὺλ του ἦταν τὸ ἀρχοντικώτερο ὄλων. Ἡ δις Λαμπέτη ὡς Λαίδη Μαίρη ἦταν χαριτωμένη. Αἱ δίδες Δ. Σκούρα καὶ Μ. Λαμπροπούλου, ἀρκετὰ ἑλληνίδες, παρ' ὅλην τὴ νεανικὴ τους δροσιά. Πολὺ χαρακτηριστικὸ τὸ παίξιμο τοῦ νεαροῦ κ. Δημοπούλου, τοῦ κ. Σκέλλα καὶ κ. Ζησιμάτου. Ὁ κ. Ντ. Ἡλιόπουλος μᾶς θύμησε κάπως ἐπιθεώρηση. Ἐκείνη ποῦ κατέπληξε μὲ τὴν ἐρημνεία τοῦ ρόλου τῆς ἦταν ἡ κ. Ἐλ. Χατζηαργύρη στὸ ρόλο τῆς καμαριέρας Τουήνη.

Εὐχαριστοῦμε τὸν κ. Κ. Μουσούρη ποῦ μὲ τὸ λαμπρὸ του θίασο μᾶς παρουσιάζει ἔργα, ἴσως, ὄχι πολὺ χαρακτηριστικὰ ἀλλὰ μὲ τόση καλὴ ἀπόδοση.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

«**Ὁ Σταυρὸς καὶ τὸ σπαθί**», ἔμμετρο τραγωδία, τοῦ Ἀγγελου Τερζάκη.

«**Ἀνοιξιὰτικο παραμῦθι**», ἔμμετρο τρίπραχτο ὀνειρόγραμμα τοῦ Ἀντ. Μ. Στρατηγόπουλου.

«**Ἀλάστωρ, ἢ τὸ πνεῦμα τῆς μοναξιάς**», τοῦ Σέλλεϋ, ἔμμετρο μετάφραση Ἀντ. Μ. Στρατηγόπουλου.

«**Τὰ πουλιὰ τῆς Ἱεριχώ**», ποιήματα τῆς Ρένας Καρθαίου.

«**Ἡ γλώσσα τῆς Ἰθάκης**», συλλογὴ γλωσσικοῦ ὕλικου, τοῦ Φώτου Γιοφύλλη.

«**Τὸ Λαύριο τοῦ Γ. Σαραντῆ**», μελέτη τοῦ Ν. Δασκαλόπουλου.

«**Πεζοὶ Σκοποί**», ποιήματα, τοῦ Σ. Χατζημιχελάκη.

«**Ἰούλιος Τυπάλδος**», κριτικὴ ἀνάλυση τοῦ ἔργου τοῦ ποιητῆ, μελέτη τοῦ Εὐ. Βλάχου.

«**Δεδάλεα**», ποιήματα Φώτου Γιοφύλλη.

Υπεύθυνος Ν. Αναστα
σάκης, Παναγή Μπενάκη
Ἀθήνα